

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ІНСТИТУТ  
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ  
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Кафедра “Економіка і фінанси”

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ  
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ  
З ДИСЦИПЛІНИ “МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ”  
ДЛЯ СТУДЕНТІВ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ  
6.030601 «МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙ»  
(ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ)

Горлівка – 2014

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ІНСТИТУТ  
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ  
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»  
Директор АДІ ДВНЗ «ДонНТУ»  
М.М. Чальцев

Кафедра «Економіка і фінанси»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ  
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ  
З ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»  
ДЛЯ СТУДЕНТІВ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ  
6.030601 «МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙ»  
(ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ)

**18/ –2014–**

«РЕКОМЕНДОВАНО»  
Навчально-методична  
комісія факультету  
«Економіка та управління»  
Протокол №  
від

«РЕКОМЕНДОВАНО»  
Кафедра  
«Економіка і фінанси»  
Протокол № 9  
від 01.02.2014 р.

УДК

Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Міжнародні економічні відносини» для студентів спеціальності 6.030601 «Менеджмент організацій» (денної та заочної форм навчання) [Електронний ресурс] / укладач: О. І. Черноус. – Електрон. дані. – Горлівка: ДВНЗ «ДонНТУ» АДІ, 2015. – 1 електрон. опт. диск (CD-R); 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 32Mb RAM; WINDOWS 98/2000/NT/XP; MS Word 2000. – назва з титул. екрану.

Методичні вказівки сприятимуть системному й послідовному оволодінню студентами знань з курсу «Міжнародні економічні відносини».

Наведені теми практичних занять, варіанти індивідуальних завдань, що виносяться на закріплення лекційного матеріалу на практичних заняттях. Запропоновані початкові дані для завдань і рекомендації по їх виконанню. Завдання передбачають залучення довідкового матеріалу.

Укладачі:

О.І. Черноус, к.е.н., доцент  
О.І. Полуянова, к.е.н., доцент

Відповідальний за випуск:

Зав. кафедрою  
«Економіка і фінанси»

В.П. Полуянов, д.е.н., професор

Рецензент:

Зав. кафедрою  
«Менеджмент організацій»

О. П. Мельникова, д.т.н., професор

## ЗМІСТ

<u>ВСТУП.....</u>	<u>6</u>
<u>МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО МОДУЛІВ ДИСЦИПЛІНИ.....</u>	<u>8</u>
<u>МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ФОРМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН.....</u>	<u>8</u>
Тема 1.1 Предмет і завдання дисципліни “Міжнародні економічні відносини”. Світове господарство та особливості його розвитку.....	8
Тема 1.2 Еволюційні періоди формування міжнародних економічних відносин, середовище міжнародних економічних відносин.....	14
Тема 1.3 Міжнародна торгівля як провідна форма міжнародних економічних відносин.....	18
Тема 1.4 Альтернативні концепції міжнародної торгівлі.....	20
Тема 1.5 <a href="#">Тарифні і нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі та зовнішньоторгівельна політика.....</a>	21
Тема 1.6 Міжнародна торгівля послугами.....	23
Тема 1.7 Міжнародний рух капіталу.....	25
Тема 1.8 Транснаціональні корпорації.....	26
Тема 1.9 Міжнародна міграція робочої сили.....	27
<u>МОДУЛЬ 2 МІЖНАРОДНА МАКРОЕКОНОМІКА.....</u>	<u>29</u>
Тема 2.1 Міжнародна валютно-фінансова система та її еволюція.....	29
Тема 2.2 Валютний ринок і валютні курси.....	30
Тема 2.3 Платіжний баланс.....	33
Тема 2.4 Автоматичне макроекономічне коректування відкритої економіки.....	35

Тема 2.5 Цілеспрямоване макроекономічне коректування відкритої економіки....	36
Тема 2.6 Міжнародні фінансово-економічні організації.....	38
КОНТРОЛЬНІ ТЕСТИ.....	40
КОНТРОЛЬНА РОБОТА.....	51
КРОСВОРДИ З КУРСУ.....	61
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	65

## ВСТУП

Дисципліна «Міжнародні економічні відносини» розкриває теорію, основні форми та соціально-економічний зміст існування міжнародного та світового ринків. Процес виробництва, розподілу, обміну і споживання товарів і послуг в останні десятиліття набув інтернаціональної форми. Ось чому вивчення даної дисципліни займає провідне місце в системі підготовки фахівця даного профілю.

Мета викладання дисципліни полягає у формуванні у майбутніх менеджерів системи спеціальних знань з проблем та перспектив розвитку міжнародних економічних відносин (МЕВ) для фундаментальної й спеціальної освіти та практичної діяльності за фахом.

На досягнення зазначеної мети спрямовані такі завдання вивчення дисципліни студентами:

- розуміти сутність МЕВ, їх еволюцію, чинники і рівні розвитку;
- засвоїти категорійний апарат, що застосовується для аналізу процесів та явищ сучасного світового економічного розвитку;
- знати форми МЕВ, особливості розвитку інтеграційних процесів та діяльності міжнародних економічних організацій;
- уміти творчо аналізувати стан і тенденції розвитку системи міжнародних економічних відносин, визначати проблеми й перспективи їх розвитку.

Результатом вивчення дисципліни є:

- формування цілісного уявлення про процеси, які характеризують міжнародний рівень взаємодії національних економік;
- оволодіння новітніми підходами щодо оцінки еволюційного характеру розвитку системи МЕВ;
- оволодіння культурою сучасного економічного мислення;
- формування у студентів умінь і навичок щодо використання набутих знань для самостійного аналізу світо господарських процесів;
- уміння визначати показники обсягів, динаміки, результативності та ефективності міжнародних торговельних, інвестиційних, валютно-фінансових відносин на різних рівнях господарювання;
- засвоєння методичних підходів до оцінки поточного стану та прогнозування тенденцій розвитку основних форм МЕВ;
- уміння використовувати емпіричний та статистичний аналіз стану міжнародного середовища для обґрунтування стратегій зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) на рівні окремих підприємств;
- володіння методиками проведення порівняльного і аналізу щодо загроз та переваг для вітчизняних підприємств при виході на різні сегменти міжнародних товарних, фінансових, валютних ринків.

Навчальним планом на вивчення курсу передбачено 108 год. З них на аудиторні заняття відведено 68 год., в тому числі на лекції 34 год., на практичні заняття 34 год., на самостійну роботу 40 год. Тематичний план дисципліни «Міжнародні економічні відносини» розбивається на чотири модулі, після закінчення вивчення яких студенти виконують завдання модульного контролю. Метою модульного контролю є підвищення якості вивчення навчальних дисциплін за рахунок систематичної роботи студентів протягом усього семестру.

В процесі написання домашніх робіт необхідно звернути увагу на підручник [2], який є базовим при вивченні даної дисципліни.

# МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО МОДУЛІВ ДИСЦИПЛІНИ

## МОДУЛЬ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ФОРМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

### Тема 1.1 Предмет і завдання дисципліни «Міжнародні економічні відносини». Світове господарство та особливості його розвитку

Предмет вивчення дисципліни, її місце серед інших економічних дисциплін, структура і логіка викладання. Значення в підготовці спеціалістів. Мета, завдання і нові підходи до вивчення курсу, його інформаційно-методичне забезпечення. МЕВ як економічна категорія. Сутність МЕВ, їх значення, об'єктивна основа і передумови розвитку. Рівні розвитку МЕВ: функціональні, економічні, територіальні, за суб'єктами діяльності. Види та форми МЕВ, їх взаємозв'язок.

Світове господарство (СГ): сутність, елементи і суб'єкти, фактори розвитку Міжнародна господарча взаємодія. Якісний і кількісний аспекти розвитку СГ. Головні тенденції формування СГ, рівні і цикли його розвитку.

Нерівномірність соціально-економічного розвитку країн світу. Типологізація країн – суб'єкт світового господарства. Регіональний принцип групування і головні регіональні групи країн світу. Соціально-економічний принцип систематизації країн світу. Країни з перехідною економікою: вихідні умови формування, моделі розвитку.

Відкрита і закрита економіка, коефіцієнти еластичності експорту та імпорту. Основні показники розвитку міжнародної спеціалізації галузей: коефіцієнт відносної експортної спеціалізації; експортна квота у виробництві галузі. Взаємозв'язок зовнішнього сектора з реальним, бюджетним та фінансовим секторами.

Література: [2, с. 15 – 73], [5, с. 11 – 40], [6, с. 16 – 52], [7, с. 1 – 16], [8, с. 11 – 39], [9, с. 11 – 18].

#### Методичні вказівки

Вивчаючи даний курс, необхідно звернути увагу на проблему під кутом зору різних економічних шкіл (марксистської, кейнсіанської, неокласичної тощо). Це призведе до можливості вибору різних шляхів вирішення проблеми глобального економічного розвитку. Необхідно зрозуміти теоретичну спрямованість даного курсу. Він є фундаментом для вивчення дисциплін



прикладного характеру («Міжнародний бізнес», «Міжнародний маркетинг», «Міжнародний менеджмент» тощо).

Починаючи вивчення курсу «Міжнародні економічні відносини», необхідно чітко усвідомити, що процес глобалізації набув в останнє десятиліття всесвітніх масштабів. Необхідно знати його позитивні та негативні сторони. При цьому необхідно звернути увагу на зворотний процес – дезінтеграцію, що продовжується останні декілька років. Важливо зрозуміти основні причини її появи та можливі наслідки для розвитку світового співтовариства. Необхідно проаналізувати підходи до визначення відкритості економіки вітчизняних та зарубіжних вчених, що призведе до появи комплексного бачення проблеми існування взаємозалежних економік. Формування даного типу світосприйняття є необхідним для встановлення місця і ролі української економіки в сучасному світі.

Особливу увагу необхідно приділити аналізу системи національних рахунків та взаємозв'язку реального, бюджетного та фінансового секторів із зовнішнім сектором. При цьому необхідно вміти розраховувати наступні макроекономічні показники економічного розвитку: валовий національний продукт, валовий внутрішній продукт, валовий наявний дохід, чистий факторний дохід та чисті трансферти (ВНП, ВВП, ВЧД, ЧФД, ЧТ).

#### Питання для самоперевірки

1. Що є предметом вивчення дисциплін «Міжнародна економіка», «Міжнародні економічні відносини», «Економіка зарубіжних країн», «Світова економіка», «Міжнародні відносини»?
2. Якою є роль міжнародного сектора у встановленні рівноваги попиту і пропозиції країни?
3. Які ви знаєте головні наукові школи, що займалися проблемами існування та розвитку міжнародних економічних відносин?
4. Охарактеризуйте положення України в сучасному світі, згідно з різними методами групування країн.
5. У чому полягає різниця між чистими факторними доходами та чистими трансфертами?
6. Як розраховується відкритість національної економіки?

#### Практичні ситуації

Задача 1. Функція попиту на пшеницю в країні 1 має вигляд:  $Q = 100 - 20 p$ , а пропозиції  $8 = 20 + 20 p$ ; в країні 2:  $B_1 = 80 - 20 p$ ;  $B_2 = 40 + 20 p$ . Визначте ціну та

обсяг виробництва пшениці при відсутності зовнішньої торгівлі. Якими будуть врівноважені обсяг та ціна експортованої (імпортованої) продукції?

Задача 2. Припустимо, що російський експортер підписав контракт на поставку за кордон нафтопродуктів на 20 млн. доларів. За час, який пройшов з моменту оплати, долар подорожчав з 3000 до 3300 російських рублів за долар. Визначте, як це вплине на економічний стан експортера нафтопродуктів, якщо ціни на нафту в Росії фіксовані.

Задача 3. Припустимо, що російський експортер підписав контракт на поставку за кордон нафтопродуктів на 20 млн. доларів. За час, який пройшов з моменту оплати, долар подорожчав з 3000 до 3300 російських рублів за долар. Визначте, як це вплине на економічний стан експортера нафтопродуктів, якщо ціни на нафту в Росії фіксовані.

### Тестові завдання

1. Міжнародний поділ праці – це:

- а) вищий ступінь розвитку у спільно-територіального поділу праці між країнами, основою якого є економічно вигідна спеціалізація окремих країн і обмін між ними випущеною продукцією визначеної кількості та якості;
- б) форма поділу праці між країнами, за якої збільшення концентрації однорідного виробництва відбувається на базі диференціації національних виробництв, виділення в самостійні (відокремлені) технологічні процеси, в окремі галузі виготовлення продукції понад внутрішні потреби;
- в) взаємовідносини між державами при обміні продуктами праці різних галузей виробництва;
- г) об'єднання зусиль виробників декількох країн у випуску певних видів товарів для світового ринку.

2. Міжнародна спеціалізація виробництва – це:

- а) вищий ступінь розвитку суспільно-територіального поділу праці між країнами, основою якого є економічно вигідна спеціалізація окремих країн і обмін між ними випущеною продукцією визначеної кількості та якості;
- б) форма поділу праці між країнами, за якої збільшення концентрації однорідного виробництва відбувається на базі диференціації національних виробництв, виділення в самостійні (відокремлені) технологічні процеси, в окремі галузі виготовлення продукції понад внутрішні потреби;

- в) взаємовідносини між державами при обміні продуктами праці різних галузей виробництва;
- г) об'єднання зусиль виробників декількох країн у випуску певних видів товарів для світового ринку.

### 3. Міжгалузева спеціалізація – це:

- а) вищий ступінь розвитку суспільно-територіального поділу праці між країнами, основою якого є економічно вигідна спеціалізація окремих країн і обмін між ними випущеною продукцією визначеної кількості та якості;
- б) форма поділу праці між країнами, за якої збільшення концентрації однорідного виробництва відбувається на базі диференціації національних виробництв, виділення в самостійні (відокремлені) технологічні процеси, в окремі галузі виготовлення продукції понад внутрішні потреби;
- в) взаємовідносини між державами при обміні продуктами праці різних галузей виробництва;
- г) об'єднання зусиль виробників декількох країн у випуску певних видів товарів для світового ринку.

### 4. Міжнародне виробниче кооперування – це:

- а) вищий ступінь розвитку суспільно-територіального поділу праці між країнами, основою якого є економічно вигідна спеціалізація окремих країн і обмін між ними випущеною продукцією визначеної кількості та якості;
- б) форма поділу праці між країнами, за якої збільшення концентрації однорідного виробництва відбувається на базі диференціації національних виробництв, виділення в самостійні (відокремлені) технологічні процеси, в окремі галузі виготовлення продукції понад внутрішні потреби;
- в) взаємовідносини між державами при обміні продуктами праці різних галузей виробництва;
- г) об'єднання зусиль виробників декількох країн у випуску певних видів товарів для світового ринку.

### 5. Які з перелічених рис не є характерними для світового ринку:

- а) він є категорією товарного виробництва, яке у пошуках збуту своєї продукції вийшло за національні межі;
- б) він виявляється в міждержавному переміщенні товарів, які перебувають під впливом не тільки внутрішнього, а й зовнішнього попиту і пропозиції;
- в) він оптимізує використання факторів виробництва, підказуючи виробнику, в яких галузях та регіонах вони можуть бути використані найефективніше;

- г) він виконує пануючу роль, вибравуючи з міжнародного обміну товари та часто їх виробників, які не можуть забезпечити міжнародний стандарт якості за конкурентних цін;
- д) на ньому діє особлива система цін – світові ціни;
- е) на ньому рух товарів обумовлюється не лише економічними факторами (виробничими зв'язками між підприємствами та регіонами країни), а й зовнішньоекономічною політикою окремих держав;
- є) всі риси характерні для світового ринку.

6. Ознаками міжнародної економіки є:

- а) розвинута сфера міжнародного обміну товарами на базі міжнародної торгівлі;
- б) розвинута сфера міжнародного руху факторів виробництва, перш за все у формах ввезення-вивезення капіталу, робочої сили і технології;
- в) міжнародні форми виробництва на підприємствах, розміщених у декількох країнах, насамперед у рамках транснаціональних корпорацій (ТНК);
- г) самостійна міжнародна фінансова сфера, не пов'язана з обслуговуванням міжнародного руху товарів та руху факторів виробництва;
- д) система міжнародних і наднаціональних, міждержавних і недержавних механізмів міжнародного регулювання з метою забезпечення збалансованості й стабільності економічного розвитку;
- е) економічна політика держав, що виходить із принципів відкритої економіки;
- є) всі відповіді правильні.

7. Що є формами міжнародних економічних відносин:

- а) міжнародна торгівля;
- б) міжнародна міграція капіталу;
- в) міжнародна міграція робочої сили;
- г) міжнародна передача технології;
- д) міжнародні валютно-фінансові й кредитні відносини,
- е) міжнародна економічна інтеграція;
- ж) вирішення глобальних проблем;
- з) правильні відповіді а, б, в, г, д.

8. До сучасних макроекономічних шкіл, які розглядають проблеми міжнародної економіки, належать:

- а) теорія порівняльних переваг, теорія абсолютних переваг, теорема Хекшера-Оліна;
- б) неокласична, неокейнсіанська, раціональних очікувань;
- в) кейнсіанська, монетаристська, неокласична.

9. Збільшення сукупного попиту приводить:

- а) до збільшення ціни та обсягів виробництва;
- б) збільшення ціни та зменшення обсягів виробництва;
- в) зменшення ціни та збільшення обсягів виробництва.

10. Зменшення сукупного попиту приводить:

- а) до збільшення ціни та зменшення обсягів виробництва;
- б) зменшення ціни та падіння обсягів виробництва;
- в) зменшення ціни та збільшення обсягів виробництва.

11. Збільшення сукупної пропозиції приводить:

- а) до зменшення ціни та обсягів продажу;
- б) збільшення ціни та обсягів продажу;
- в) зменшення ціни та збільшення обсягів продажу.

12. Зменшення сукупної пропозиції приводить:

- а) до збільшення ціни та обсягів продажу;
- б) збільшення ціни на товар та зменшення обсягів виробництва;
- в) зменшення ціни та обсягу виробництва.

13. Одночасне зростання сукупного попиту та сукупної пропозиції приводить:

- а) до зростання обсягів виробництва за незмінної ціни;
- б) зростання обсягів виробництва та зменшення ціни;
- в) зростання обсягів виробництва та збільшення ціни.

14. Одночасне зменшення сукупного попиту та сукупної пропозиції приводить:

- а) до зменшення обсягів виробництва та падіння ціни;
- б) зменшення обсягів виробництва та зростання ціни;
- в) зменшення обсягів виробництва за незмінної ціни.

15. Збільшення сукупної пропозиції на фоні падіння сукупного попиту приводить:

- а) до збільшення ціни за фіксованого обсягу виробництва;
- б) зменшення ціни за фіксованого обсягу виробництва;
- в) зменшення ціни при збільшенні обсягу виробництва.

16. Зменшення сукупної пропозиції на фоні збільшення сукупного попиту приводить:

- а) до збільшення ціни за фіксованого обсягу виробництва;
- б) зменшення ціни за фіксованого обсягу виробництва;

в) збільшення ціни при зменшенні обсягів виробництва.

17. До факторів виробництва належать:

- а) праця, технологія, земля, капітал;
- б) праця, технологія, земля, капітал, інформація;
- в) земля, праця та капітал.

18. Міжнародний поділ факторів виробництва – це:

- а) вищий ступінь розвитку суспільно-територіального поділу праці між країнами, що передбачає стійку концентрацію виробництва певної продукції в окремих країнах;
- б) стійкий обмін між країнами продуктами, що виготовляються ними з найбільшою економічною ефективністю;
- в) історично усталена концентрація окремих факторів виробництва у різних країнах, що є передумовою виробництва ними певних товарів, економічно ефективніших, ніж в інших країнах.

19. Міжнародна економіка розглядає такі види ринку:

- а) світовий, зовнішній, міжнародний, національний, внутрішній;
- б) міжнародний, світовий, національний, внутрішній;
- в) внутрішній, національний, міжнародний, конкурентний.

## **Тема 1.2 Еволюційні періоди формування міжнародних економічних відносин, середовище міжнародних економічних відносин**

Доколоніальний період розвитку МЄВ. Зародження та розвиток міжобщинних господарських зв'язків. Міжнародні торгівельні зв'язки стародавнього світу. Міжнародні економічні відносини епохи Середньовіччя. МЄВ в умовах становлення індустріальної цивілізації. Зовнішня торгівля. Періоду первісного нагромадження капіталу. Меркантилістська теорія. Ранній та пізній меркантилізм – основні відмінності.

МЄВ капіталізму вільної конкуренції та монополістичного капіталізму. Теорія порівняльних та абсолютних переваг. Альтернативна ціна та бюджетні обмеження. Сталі та зростаючі видатки заміщення. Умови торгівлі та співвідношення цін при обміні та вигреш від торгівлі. Торгівля декількома товарами.

МЄВ у міжвоєнний період. Новий (неоколоніальний) період розвитку всесвітніх економічних зв'язків. Світогосподарські зв'язки в найновіший період. Теорема Хекшера-Оліна та різна забезпеченість країн факторами виробництва.

Емпірична перевірка теореми Хекшера-Оліна: парадокс Леонт'єва та його пояснення.

Поняття середовища МЕВ, його структура й особливості. Природно-географічне середовище, основні його складові впливу на розвиток МЕВ. Економічне середовище функціонування МЕВ, стан ринкових відносин країн і особливості їх розвитку. Економічні регулятори МЕВ.

### Методичні вказівки

Вивчення даної теми передбачає повтор таких економічних категорій курсу економічної теорії, як межа виробничих можливостей економічного суб'єкта, альтернативна вартість виробництва, бюджетні обмеження, нахил лінії виробничих потужностей.

Важливо засвоїти, що теорії абсолютних та порівняльних переваг Адама Сміта та Давіда Рікардо є базовими моделями міжнародної торгівлі. На практиці в чистому вигляді вона практично не застосовується. При аналізі важливо враховувати продуктивність праці, оскільки теорія абсолютних переваг базується на трудовій теорії вартості. Важливо відмітити, що теорія порівняльних переваг аналізує міжнародну торгівлю з позицій не одиничної рівноваги, а загальної рівноваги (взаємозв'язок та обмін між всіма ринками).

Головне, що необхідно зрозуміти в теорії порівняльних переваг – це використання не фізичних обсягів двох (або більше) товарів, а відносних попиту і пропозиції. Для поглибленого вивчення встановлення цін у міжнародній торгівлі варто звернутися до класичної праці Джона Стюарта Міля «Принципи політичної економії». При цьому необхідно користуватися статистичними збірниками: «Статистичний Щорічник України», «Статистичний Щорічник Міжнародної Організації Праці» та вміти аналізувати коефіцієнти продуктивності праці різних країн. Необхідно знати, що сучасна світова торгівля базується на теорії порівняльних, а не абсолютних переваг. При цьому необхідно пам'ятати про грошову вартість виміру товарів та про можливість торгівлі багатьма товарами між багатьма країнами.

Необхідно дослідити розвиток теорій протекціонізму, починаючи з доби класичного меркантилізму та закінчуючи неомеркантилізмом. В нагоді знадобляться праці Й. Шумпетера та М. Блауга. Аналізуючи теорему Хекшера-Оліна та парадокс Леонт'єва, вияснить, за якими товарними групами Україна є капіталонасиченою, а за якими – працenasиченою у порівнянні з іншими країнами (розвиненими; тими, що розвиваються; перехідного типу). Особливості дії економічних законів і закономірностей на міжнародному рівні. Центробіжні

тенденції в МЕВ. Роль міжнародних рейтингів в оцінці стану економічного середовища.

Література: [1, с. 7 – 116 ], [2, с. 79 – 117], [5, с. 54 – 120], [6, с. 60 – 102], [7, с. 119 – 136 ] [8, с. 39 – 103], [9, с. 19 – 47], [10, с. 51 – 196].

### Питання для самоперевірки

1. Назвіть переваги та недоліки теорії меркантилізму та свободи торгівлі.
2. Що таке альтернативна вартість товару стосовно до умов проведення міжнародної торгівлі?
3. Як може менеджер міжнародної компанії використати теорію порівняльних переваг при прийнятті рішень?
4. Чому обмінний курс валют є важливим при визначенні порівняльних переваг?
5. Обґрунтуйте теорему Хекшера-Оліна, використовуючи як приклад економіку України. Які фактори виробництва може експортувати Україна? Обґрунтуйте відповідь. Які товари є капіталомісткими, а які - працемісткими?
6. Поясніть парадокс Леонтєва та наукові концепції його появи.
7. Які конкурентні переваги дозволяють країнам - членам ОПЕК успішно конкурувати на міжнародному ринку? Яка теорія міжнародної торгівлі може пояснити ці переваги?

### Практичні ситуації

Задача 1. Витрати робочого часу в Україні та Німеччині на виробництво товарів А – Д наступні:

Товари	Німеччина	Україна
А	1	12
В	2	18
С	4	24
Д	15	30

1. За якими товарами Німеччина має найбільші та найменші абсолютні переваги перед Україною?
2. Якщо німецька зарплата у вісім разів вище за українську, то які товари будуть продаватися в Німеччині, а які в Україні?

Задача 2. Трудомісткість товару в Чехії та Польщі подано нижче.



Найменування товару	Витрати праці ( на одиницю виробу)	
	Чехія	Польща
Телевізори	60	120
Меблі	30	40

1. Яка країна має абсолютну перевагу у виробництві обох товарів?
2. Розрахуйте для кожної країни альтернативні видатки виробництва телевізорів у комплектах меблів та альтернативні видатки виробництва меблів в телевізорах.
3. Яка країна має абсолютну перевагу у виробництві телевізорів?
4. Припустимо, що міжнародна торгівля відсутня. Кожна країна має 500 робітників, які працюють 38 годин на тиждень. В кожній країні половина працівників виробляє телевізори, а решта – меблі. Розрахуйте обсяги виробництва двох товарів (одиниць на тиждень) в кожній з країн.
5. Розпочався процес міжнародної торгівлі. Розрахуйте обсяги виробництва телевізорів та меблів в кожній з країн в умовах міжнародної спеціалізації. На окремому графіку накресліть лінії виробничих можливостей для кожної країни. Зробіть висновок про потенційний вигравш від міжнародного обміну.

Задача 3. Нижче подано таблиці виробничих можливостей Марокко та Іспанії:

Продукт	Марокко				Іспанія			
	А	В	С	Д	А	В	С	Д
Апельсини (тис. т)	30	24	18	0	10	4	6	0
Пшениця (тис. т)	0	6	12	30	0	12	8	20

Припустимо, що оптимальною структурою споживання двох країн є варіант В: 24 тис. т апельсинів та 6 тис. т пшениці в Марокко та 4 тис. т апельсинів і 12 тис. т пшениці в Іспанії. Після вступу в торговельні відносини країни обмінюються продуктами у співвідношенні:  $1A = 1,5П$ . Підрахуйте вигравш від спеціалізації та торгівлі для кожної країни.

Задача 4. Телевізори є відносно трудомістким товаром і потребують для виробництва 20 годин праці і 4 га землі, а продаються за 60 дол. кожний. Рису – товар, що потребує відносно великих витрат землі. На виробництво 1 т. рису потрібно 1 годину праці і 4 га землі, при цьому 1 т. рису можна продати за 4 дол.

Задача 5. Припустимо, що Франція та Іспанія витрачають на виробництво вина та пшениці робочий час в наступних співвідношеннях:

Країна	Витрати робочого часу в годинах	
	Вино (центнерів)	Пшениця (тонн)
Франція	40	20
Іспанія	60	80

1. Визначте абсолютні та порівняльні переваги країн.
2. Визначте пропорції обміну.
3. Припустимо, що обидві країни мають по 1200 годин робочого часу. Побудуйте криві виробничих можливостей до і після обміну.

Задача 6. У таблиці наведено виробничі можливості країн  $X$  та  $Y$ . Припустимо, що структура попиту така, що за відсутності зовнішньої торгівлі в країні  $X$  виробляється та споживається 8 тис. автомобілів та 3 тис. т рису, а в країні  $Y$  – 8 тис. автомобілів та 9 тис. т рису.

Продукт	Виробничі можливості країни $X$						Виробничі можливості країни $Y$					
	Автомобілі (тис. штук)	10	8	6	4	2	0	20	16	12	8	4
Рис (тис. тонн)	0	3	6	9	12	15	0	3	6	9	12	15

1. На виробництві яких товарів вигідно спеціалізуватися країнам  $X$  та  $Y$ ?
2. Яким буде приріст загального виробництва автомобілів та рису, отриманий в результаті такої спеціалізації?
3. В яких межах може встановитися світова ціна одного автомобіля?
4. Припустимо, що світова ціна встановлюється на рівні 1 автомобіль за 1 т рису і що обсяги зовнішньої торгівлі складають 10 тис. автомобілів та 10 тис. т рису. Яким буде вигреш від спеціалізації і торгівлі для кожної країни?

Задача 7. Якщо в Росії 120 млн робітників і 200 млн га землі, а у В'єтнамі 40 млн робітників і 50 млн га землі, то в якому співвідношенні буде відбуватися торгівля двома товарами між Росією і В'єтнамом? Чому спеціалізація в реальній торгівлі може бути цілком іншою, ніж впливає з теорії співвідношення факторів виробництва?

### **Тема 1.3 Міжнародна торгівля як провідна форма міжнародних економічних відносин**

Зростання ролі міжнародної торгівлі (МТ) на сучасному етапі. МТ як форма МЕВ. Основні фактори зростання міжнародного товарообігу. Особливості розвитку МТ. Вплив НТР на структуру міжнародної торгівлі. Зміни в товарній структурі МТ. Стандартизація товарів на світовому ринку. Міжнародні товарні номенклатури. Штрихові коди.

Регіональна структура МТ. Структура світового товарообігу. Зростаючі видатки заміщення, граничний рівень заміщення та граничний рівень трансформації. Баланс за умов відсутності торгівлі та в умовах торгівлі. Виграш від обміну та спеціалізації. Торгівля між великими та малими країнами. Взаємний попит та міжнародна рівновага.

Особливості розвитку зовнішньоторговельної політики держав. Протекціонізм і лібералізація торгівлі. Лібералізація зовнішньої торгівлі – загальна проблема сучасних МЕВ. Засоби зовнішньоторговельної політики. Види дискримінації в МТ. Регулювання міжнародних торговельних відносин. Діяльність міжнародних торговельних організацій. ГАТТ (Генеральна угода з тарифів і торгівлі) та ЮНКАТД. Перетворення ГАТТ в СОТ. Передумови й особливості участі України в МТ.

Принципи вартісної оцінки міжнародної торгівлі: умови «ІНКОТЕРМС» та визначення експортних та імпорتنих цін. Умови торгівлі: товарні, доходні та факторні. Еластичність експорту та імпорту. Економічне зростання: експорто-розширювальне, імпортозамінювальне та банкрутство. Теорія загального попиту А.Маршала Економічне зростання та міжнародна торгівля. Теорія міжнародного життєвого циклу Р. Вернона. Теорія технологічного прогресу Джона Хікса.

#### Методичні вказівки

Вивчення даної теми передбачає знаходження рівноваги в умовах відкритої та закритої економіки. Необхідно відмітити, що дана рівновага є динамічною. Це означає, що рівновагу можна знайти для певного періоду, що вже відбувся. Майбутня ж рівновага – це прагнення економічних суб'єктів до її встановлення. В даній ситуації важливо зрозуміти, що ситуація незбалансованості на ринку означає отримання надприбутку для одного економічного агента та збитки для іншого.

Розгляд роботи міжнародної асоціації товарної нумерації «GS1». Асоціація «GS1-Україна». Види і форми МТ. Зустрічна торгівля, міжнародні торги, ярмарки і виставки, аукціони.

Розрізняючи економіку малої та великої країн, слід звернути увагу на економічний потенціал тієї або іншої країни. При цьому необхідно чітко усвідомити, що розмір території країни при аналізі принципового значення не має.

При аналізі умов торгівлі особливу увагу слід звернути на причину різниці між вартістю світового експорту та імпорту, яка залежить від бази оцінки (СІФ або ФОБ).

Слід зрозуміти, що встановлення типу економічного зростання є принципово важливим при визначенні зовнішньоекономічної політики держави. Зокрема, необхідно звернути особливу увагу на фактори, що призводять до появи того чи іншого типу зростання.

Література: [2, с. 117 – 153], [4, с. 35 – 50], [5, с. 149 – 168], [7, с. 45 – 94], [10, с. 51 – 196].

#### Питання для самоперевірки

1. Основні тенденції розвитку міжнародної торгівлі.
2. Принципи вартісної оцінки міжнародної торгівлі.
3. Практичне застосування стандартної моделі міжнародної торгівлі та визначення можливостей підрахунку еластичності експорту та імпорту.
4. Вплив зовнішнього сектора на економічне зростання України.
5. Економіка країн СНД та перехресна торгівля. Визначення динаміки зміни її обсягів за період з 1991 по 2003 роки.
6. Визначення структури сучасної міжнародної торгівлі.

#### **Тема 1.4 Альтернативні концепції міжнародної торгівлі**

Обмеженість класичних теорій та необхідність їх вдосконалення. Теорія специфічних факторів виробництва: специфічні та мобільні фактори. Внутрішня рівновага та міжнародний баланс. Вплив міжнародної торгівлі на доходи: розподіл доходів від торгівлі та від специфічних факторів виробництва. Теорема Столпера-Самуельсона і зростання цін на фактори виробництва. Екзогенні змінні та ефект посилення Джонса. Спеціалізація та ефект масштабу в міжнародній торгівлі. Внутрішньогалузева та міжгалузева торгівля. Теорема Т. Рибчинського.

#### Методичні вказівки

Вивчаючи дану тему, студент повинен зрозуміти, що новітні теорії міжнародної торгівлі, або розвивають принципи класичних теорій, вивчають окремі, невивчені сторони міжнародної торгівлі, або повністю заперечують «Міжнародні економічні відносини»

існуючі теорії. Необхідно повторити питання курсу економічної теорії, які відносяться до діяльності фірм в умовах недосконалої конкуренції (чистої монополії, олігополії та монополістичної конкуренції), вплив ефекту масштабу на діяльність фірми. При цьому необхідно аналізувати мобільні та немобільні фактори виробництва та вміти вимірювати еластичність попиту на той чи інший товар.

Теорія внутрішньогалузевої торгівлі не заперечує, а доповнює теорію порівняльних переваг, яка пояснює міжгалузеву торгівлю різними товарами.

Важливо також усвідомити, що однотипний товар може бути трудомістким в трудомісткій країні та капіталомістким в капіталомісткій країні.

### Практичні ситуації

Задача 1. СІЛА запропонували Бразилії 1 млрд. дол. у вигляді безоплатної допомоги. Бразилія імпортує із США обладнання та експортує туди ліс. Гранична схильність до споживання лісу в Бразилії – 0,2, а в США – 0,8.

1. Як це вплине на умови торгівлі Бразилії?
2. Чи необхідно їй приймати таку допомогу?
3. Якщо головною умовою допомоги буде закупівля за її рахунок обладнання в розвинених країнах, чи необхідно її приймати?

### **Тема 1.5 Тарифні і нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі та зовнішньоторгівельна політика**

Митний тариф на імпорт та митний союз. Адвалерне та специфічне мито. Вплив митного тарифу на імпорт на добробут споживача та виробника (графічне представлення). Фактичний рівень митного захисту. Митний тариф, як дохід держави. Експортний тариф та його вплив на добробут. Митний союз.

Нетарифні методи регулювання: квотування, добровільні експортні обмеження, експортні субсидії. Демпінг (спорадичний, навмисний, постійний, зворотний).

Правові режими зовнішньоекономічної політики. Функції ГАТТ/СОТ.

#### Методичні вказівки

Дана тема є, по суті, ключовою в тому плані, що саме вона визначає, відноситься економічна діяльність економічного агента до внутрішньої чи зовнішньої торгівлі. Будь-яка теорія, що розглядалася раніше, повинна так чи інакше враховувати перетин товаром (послугою) чи фактором виробництва кордонів країни. Тарифні і нетарифні методи регулювання є тими бар'єрами, що

перетворюють внутрішню економіку у міжнародну. Необхідно вміти визначати найбільш загальні форми торговельних бар'єрів і причини їх появи. Для розрахунку втрат, чи додаткових переваг від проведення протекціоністських заходів необхідно вміти розраховувати вигоди або втрати, що отримані споживачем, фірмою та державою від введення тарифу, від його збільшення або зменшення тощо. Необхідно зрозуміти, що найбільш ефективно проведення зовнішньоекономічної політики полягає як у встановленні системи ефективних ставок тарифів, так і в оптимальному поєднанні тарифних і нетарифних засобів її регулювання. Необхідно також чітко усвідомити панівну роль ГАТТ/СОТ у лібералізації світових економічних процесів при усуненні торговельних перешкод на шляху вільного переміщення між країнами товарів, послуг та факторів виробництва. Важливо також чітко усвідомити економічні та політичні наслідки демпінгової політики держави, вивчивши антидемпінгові кодекси України, країн СНД та країн Західної Європи і США.

Література:[1, с. 163 – 240], [2, с. 197 – 260, т.1], [4, с. 57 – 99], [5, с. 186 – 239], [6, с. 167 – 277], [7, с. 201 – 271], [9, с. 113 – 273].

### Питання для самоперевірки

1. Як класифікуються тарифи (за способом стягнення, за об'єктом оподаткування, характером, за походженням, за типом ставок)?
2. Якими є головні принципи української зовнішньоторговельної політики сьогодні? Наведіть конкретні приклади.
3. В чому полягає економічний ефект від впровадження тарифу, квоти та субсидії?
4. Поясніть природу демпінгу. Яка конкретна економічна політика буде застосовуватися місцевим урядом по відношенню до товарів демпінгової групи?
5. Як вимірюються нетарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі?
6. Поясніть парадокс Метцлера.
7. Які є позаекономічні методи регулювання зовнішньоторговельних суперечок?

### Практичні ситуації

Задача 1. Росія виробляє 70, споживає 20 та експортує 50 легких спортивних літаків на рік за ціною 6 000 дол. за один літак. Уряд, який вважає літакобудування перспективною галуззю, надає виробникам субсидію в розмірі 15 % вартості літака, в результаті чого внутрішня ціна літака збільшиться до 6 450 дол., а його ціна на зовнішньому ринку скоротиться до 5 550 дол.

1. Чому внутрішня ціна на літак збільшилася на меншу величину, ніж розмір субсидії?
2. Як введення субсидії відобразилося на обсягах внутрішнього виробництва та експорту літаків?
3. Як вплинуло введення субсидії на споживачів та доходи бюджету?
4. Як вплинуло введення субсидії на споживачів та умови торгівлі?

Задача 2. Ставка українського імпортного тарифу на автомобілі складає 40 %, на акумулятори – 2 %. Вартість акумуляторів складає 1 % вартості автомобілів.

Розрахуйте ефективний рівень тарифу:

1. За умов, вказаних вище.
2. Якщо імпортне мито на автомобілі зросте до 60 %.
3. Якщо мито на акумулятори збільшиться до 20 %.
4. Якщо мито на автомобілі скоротиться на 5 %.
5. Якщо мито на акумулятори скоротиться до 0,4 %.

Задача 3. Світова ціна на американську пшеницю складає 120 дол. за 1 т. Уряд Росії, яка в імпорті пшениці є великою країною, розглядає питання про введення специфічного імпортного тарифу 20 дол. за 1 т для поповнення державного бюджету. Внутрішнє річне виробництво пшениці складає 100 млн. т, споживання – 140 млн т, імпорт – 40 млн т. За оцінками, скорочення російського попиту на пшеницю призведе до падіння світової ціни на неї на 5 дол. за 1 т, її внутрішнє виробництво складе 110 млн. т, споживання скоротиться до 120 млн т, а імпорт – до 10 млн т.

Розрахуйте:

1. Розмір прибутків до бюджету від введення імпортного тарифу.
2. Прибутки, які будуть отримані Росією.

## **Тема 1.6 Міжнародна торгівля послугами**

Торгівля товарами та торгівля послугами, класифікація послуг. Теорії торгівлі послугами: мобільність покупця та продавця.

Галузі, які орієнтовані на ринок, на ресурси та вільно орієнтовані. Послуги (факторні і не факторні, пов'язані з торгівлею та інвестиціями). Міжнародний лізинг, факторинг, форфейтинг, франчайзинг, консалтинг. Міжнародні ринки туристичних, страхових, інформаційних та професійних послуг.

Методичні вказівки

Складність вивчення даної теми полягає в тому, що послуги мають різномірний характер. Ось чому в першу чергу важливо розділити їх на факторні і не факторні та торговельні та інвестиційні.

Вивчення даної теми необхідно розпочинати з класифікації послуг. Для цього варто скористатися керівництвом по складанню платіжного балансу МВФ, яким користуються практично всі країни світу. При аналізі факторних і не факторних послуг можна скористатися методикою Світового банку. Це необхідно зробити, тому що проблема регулювання міжнародної торгівлі в рамках СОТ концентрується переважно на не факторних послугах. При аналізі платіжних балансів різних країн потрібно бути особливо уважними, тому що класифікація послуг, яка до них включається, може відрізнятись в різних країнах.

Необхідно сказати, що транспортні послуги є найбільшою частиною світового експорту послуг. Специфіка навчання в НАУ вимагає особливу увагу приділяти послугам міжнародного транспорту. До того ж, транспортні послуги займають певне становище на ринку послуг. Необхідно вміти аналізувати міжнародні транспортні послуги та включати їх в платіжний баланс. Зокрема, потрібно чітко розділяти їх на пасажироперевезення, вантажоперевезення, оренду перевізника з екіпажем та підтримуючі і допоміжні послуги.

В аналітичних цілях необхідно проаналізувати вплив транспортних видатків на міжнародну торгівлю тими чи іншими товарами. Варто також спрогнозувати розвиток тієї чи іншої галузі з врахуванням розрахунків транспортних видатків.

Проаналізуйте конкретну ситуацію регулювання міжнародної торгівлі послугами, обравши для цього ринок авіаперевезень України.

#### Питання для самоперевірки

1. Що таке послуги і в чому їх відмінність від товарів?
2. Які види послуг розрізняють в статистиці платіжного балансу?
3. В чому полягає різниця між факторними і нефакторними послугами?
4. Визначте поняття послуг в статистиці платіжного балансу.
5. Що включається в транспортні видатки і як вони впливають на розміщення підприємств?
6. Як транспортні видатки впливають на розміщення підприємств?
7. Які заходи державної політики використовуються для обмеження доступу іноземних послуг на внутрішній ринок країни – імпортера?
8. Які виключення з національного режиму вважаються дискримінацією проти іноземних послуг?

Література: [2, с. 263 – 280].



## Тема 1.7 Міжнародний рух капіталу

Мобільність факторів виробництва в теорії порівняльних переваг та теорії співвідношення факторів виробництва. Форми міжнародного руху капіталу. Види інвестицій (прямі та «портфельні»). Причини інвестування. Економічні ефекти прямих інвестицій.

### Методичні вказівки

Розгляд даної теми необхідно розпочати з аналізу ролі, яку відіграють прямі та «портфельні» інвестиції в світовій економіці. Необхідно відмітити, що міжнародний рух факторів виробництва, як правило, є предметом більш жорсткого регулювання, ніж міжнародна торгівля послугами. При аналізі правила Вальраса студент повинен зрозуміти, що будь-яка незбалансованість так чи інакше повинна бути врегульована (внутрішнім фінансуванням, зовнішнім фінансуванням, продажем золотого запасу тощо). Важливо проаналізувати українське законодавство, зокрема закони «Про валютне регулювання і валютний контроль» та «Про іноземні інвестиції», а також обсяги прямого і «портфельного» інвестування. Аналіз прямих та портфельних зарубіжних інвестицій доцільно проводити, користуючись зведеним платіжним балансом Міжнародного Валютного Фонду (МВФ). Детальні дані про американські прямі інвестиції за кордоном публікує департамент торгівлі США.

Розгляд міжнародного запозичення та кредитування необхідно проводити через призму міжчасової торгівлі. При цьому потрібно пам'ятати про можливість здійснення як комерційних, так і міжбанківських і міждержавних кредитів.

Література: [2, с. 285 – 321], [4, с. 100 – 105], [5, с. 293 – 320], [6, с. 664 – 693], [7, с. 339 – 363], [9, с. 461 – 474 ].

### Питання для самоперевірки

1. Чи можуть міжнародна торгівля і міжнародний рух факторів виробництва заміщувати один одного?
2. Як співвідносяться торгівля товарами та рух товарів згідно з правилом Вальраса?
3. Що таке інвестиційна позиція?
4. В чому полягають причини експорту та імпорту прямих інвестицій?
5. Якими є шляхи державної підтримки прямих інвестицій?
6. Охарактеризуйте зміну ролі форм міжнародного притоку та відтоку капіталу в економіку України за період з 1991 по 2003 роки.

## Тема 1.8 Транснаціональні корпорації

Транснаціональні корпорації і еkleктична парадигма Джона Данинга. Вплив транснаціональних корпорацій (ТНК) на економіку приймаючої країни та економіку країни – інвестора. Процес капіталоутворення в ТНК. Види свопів. Механізми прихованого переведення прибутків.

### Методичні вказівки

Головні проблеми, які виникають при аналізі ефективності діяльності корпорацій – їх негативний та позитивний вплив на економіку приймаючої країни, а також визначення їх транснаціонального або багатонаціонального виду. Вирішення останньої проблеми необхідне для можливості більш ефективного впливу на діяльність міжнародних компаній. Для цього доцільно проаналізувати матеріали Конференції ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД). Необхідно знати неформальні правила міжнародного інвестування, головна ідея яких полягає в забезпеченні максимальної свободи міжнародного переміщення капіталу та лібералізації національних ринків капіталу. Важливо прослідкувати еволюцію організаційних форм ТНК і визначити організаційну структуру головних українських міжнародних корпорацій. Необхідно вивчити основні складові трансфертного ціноутворення, в тому числі механізми прихованого фінансування. При цьому необхідно пам'ятати, що економічний термін «своп» вживається в декількох значеннях, а його конкретне вживання залежить від ситуації, що аналізується. Методологічну сторону питання необхідно досліджувати, користуючись як безпосередньо еkleктичною парадигмою Джона Данинга, так і джерелами її походження.

Література: [2, с. 303 – 308], [4, с. 105 – 108], [5, с. 320 – 333], [6, с. 131 – 161, 632 – 663, 694 – 722], [7, с. 350 – 354], [9, с. 461 – 474], [10, с. 621 – 669].

### Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення основних понять, що відносяться до міжнародних корпорацій (транснаціональна та багатонаціональна компанії, країна базування, приймаюча країна).
2. Сформулюйте основні правила міжнародного інвестування.
3. Дайте визначення поняття «інтернаціоналізація виробництва».
4. Перерахуйте джерела еkleктичної парадигми Джона Данинга.
5. Які види свопів ви знаєте?
6. Які приховані механізми переведення прибутків ТНК ви знаєте?

7. Охарактеризуйте діяльність ТНК в секторних ринках України в 2003 році.

### **Тема 1.9 Міжнародна міграція робочої сили**

Вплив міграції на ринок праці. Позаекономічні наслідки міграції робочої сили. Державне регулювання міграції. Еміграція, імміграція та міграційне сальдо. Реєміграція. «Відтік інтелекту».

#### Методичні вказівки

Починаючи вивчення даного розділу курсу, студент повинен, в першу чергу, повторити тему «Міжнародний розподіл праці», і на основі цієї теми визначити, які групи країн можна виділити в світі, виходячи з рівня їх економічного розвитку. Необхідно також приділити увагу політичним, релігійним, військовим причинам, які впливають на масштаби та напрямки міграції. Вивчаючи обсяги міграції в/з Україну(и), необхідно проаналізувати структуру міграційних потоків (виїзд робочої сили, наукових кадрів, в'їзд нелегальних емігрантів в країну) та дати прогноз розвитку ситуації в майбутньому.

Необхідно провести аналіз теоретичної ситуації вирівнювання оплати праці в світі, проаналізувавши рівні заробітних плат та напрямки і масштаби міграції певних країн за цей період.

Аналіз державного регулювання міграції (зокрема на Україні) необхідно проводити, керуючись законодавчими актами про міграцію населення. Необхідно проаналізувати бюджет країни та визначити, на якому рівні знаходиться фінансування програм, спрямованих на обмеження притоку іноземної сили в Україну.

Література: [2, с. 321 – 341], [4, с. 108 – 122], [5, с. 255 – 282], [6, с. 155 – 156], [7, с. 354 – 363], [8, с. 138 – 147], [9, с. 427 – 442].

#### Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення понять міграції робочої сили, еміграції, імміграції, реєміграції, міграційного сальдо.
2. В чому полягає різниця в кейнсіанському та неокласичному підходах до визначення ефекту від міграції робочої сили?
3. Охарактеризуйте напрямки та масштаби міграції в сучасному світі.
4. Якими є методи впливу держави на приток емігрантів в країну?
5. Дайте визначення кількісним показникам міграції.

6. Які міждержавні органи проводять моніторинг за міграційними процесами в світі?

### Практичні ситуації

Задача 1. В Україні та в Росії існують два фактори виробництва – земля та праця, за допомогою яких виробляється пшениця. На українській фермі виробництвом пшениці зайнято 11 робітників, на російській – 3. Зв'язок між кількістю зайнятих та граничним продуктом одного робітника в кожній з країн, виражених в кількості одиниць товару, наступний:

Кількість робітників	10	20	30	40	50	60
Граничний продукт	20	19	18	17	16	15
Кількість робітників	70	80	90	100	110	-
Граничний продукт	14	13	12	12	10	-

Визначте:

1. Граничний продукт в кожній країні.
2. В якій з країн вище рівень зарплати?
3. Якими будуть напрямки міграції робочої сили?
4. Коли міграція припиниться?

Задача 2. Узбекистан виробляє бавовну, використовуючи два фактори виробництва – землю і працю. Граничний продукт праці кожного робітника, виражений у доларах, скорочується по мірі зростання їхнього числа в такий спосіб:

Кількість робітників	1	2	3	4	5	6
Граничний продукт	12	10	8	6	4	2

1. Визначте, від чого залежить реальна зарплата робітників?
2. Якщо власник землі наймає трьох узбецьких робітників, яка буде їхня сукупна зарплата?
3. Якщо власник землі, окрім того, найме ще й трьох іммігрантів із В'єтнаму, як зміняться його прибутки?

## МОДУЛЬ II. МІЖНАРОДНА МАКРОЕКОНОМІКА

### Тема 2.1 Міжнародна валютно-фінансова система та її еволюція

Міжнародна валютно-фінансова система.

Конвертованість валюти (повна конвертованість, за поточними операціями, за операціями з капіталом). Паралельний обіг та доларизація.

Еволюція валютних систем: Золотий стандарт та Золотодевизний стандарт; Бреттон-Вудська валютна система, Ямайська валютна система. Еволюція Європейської валютної системи.

#### Методичні вказівки

Дана тема починає вивчення питань, які пов'язані з макроекономічним регулюванням економіки. Важливо прослідкувати історичний етап розвитку валютно-фінансової системи для більш глибокого розуміння тих процесів, які відбуваються на сучасному етапі розвитку світової економіки.

Аналізуючи питання фінансових елементів системи, важливо вивчити питання конвертованості та паралельного обігу валют. Необхідно проаналізувати групи країн, залежно від ступеня доларизації країни. Необхідно також проаналізувати позитивні та негативні сторони доларизації та паралельного обігу валют.

Вивчаючи питання еволюції валютної системи, необхідно відповісти на ключове запитання: Чому золото було виведене з обігу, як платоспроможний засіб? Необхідно вказати на об'єктивні причини, що спонукали окремі країни до виходу з валютних блоків, а також на роль війн та спекулятивних операцій, що підривали довіру до тієї, чи іншої системи. Необхідно дослідити реальні перспективи існування єдиного європейського союзу та євро з огляду на протиріччя, що пронизують собою існування цієї структури (політичні, економічні, культурні тощо) та на домінуючу роль долара США в світі.

Література: [2, с. 17 – 40, т. 2], [3, с. 31 – 41], [6, с. 515 – 535], [7, с. 638 – 673], [8, с. 177 – 182].

#### Питання для самоперевірки

1. Якими є основні ключові елементи міжнародної валютно-фінансової системи?
2. Яка різниця існує між доларизацією країни і паралельним обігом валют?

3. Назвіть макроекономічні передумови переходу до конвертованості національної валюти.
4. Чим золотодевізний стандарт відрізняється від золотого?
5. Дайте характеристику сучасної валютної системи та її основних елементів.
6. Якими були ключові елементи Бреттон-Вудської валютної системи?
7. Як встановлюється курс євро?

### Практичні ситуації

Задача 1. Банк може взяти кредит під фіксований відсоток у розмірі 11,5 або під ЛІБОР. Компанія може взяти кредит під фіксовані 14 %, або під ЛІБОР плюс 1 пункт відсотку. Банки компанії заключають відсотковий своп на наступних умовах: банк розміщує облігації на 50 млн під фіксований відсоток у розмірі 11,5 %, а компанія випускає облігації на 50 млн під «плаваючий» відсоток на рівні 1 пункт понад ЛІБОР. Компанія надалі оплачує купон у розмірі 12 % банку, а банк оплачує відсоток на рівні ЛІБОР компанії.

Розрахуйте:

1. Ефективний відсоток, під який компанія розмістила свої облігації з врахуванням відсоткового свопу.
2. Ефективний відсоток, під який банк розмістив свої облігації з врахуванням відсоткового свопу.
3. Наскільки нижчою виявилася вартість позики для банку та для компанії.

Задача 2. Рівень інфляції в 15 країнах ЄС в 1995 році складав: 1,5; 2,2; 1,9; 9,7; 4,8; 1,7; 2; 5,2; 2,1; 2,1; 2,4; 4,3; 1,2; 2,9; 2,8 %. За умовами Маастрихтської угоди, стандартне відхилення рівня інфляції від її середнього значення по 15 країнам не повинне перевищувати 3. Чи виконали країни свої вимоги?

## Тема 2.2 Валютний ринок і валютні курси

Функції валютного ринку та його учасники. Види валютних ринків (спотові, форвардні та ф'ючерсні). Валютний курс та його різновиди. Пряме та непряме котирування. Крос-курси. Види і форми валютних курсів. Номінальний, ефективний та реальний валютні курси. Мультивалютна практика. Єдність та множинність валютних курсів.

Види валютних курсів за ступенем гнучкості. Фіксований валютний курс. Обмежено-гнучкий валютний курс. Гібридні види валютних курсів. Оптимальний валютний простір. Цільові зони. Валютний коридор. «Кероване плавання».

Теорія паритету купівельної спроможності. Ефект Фішера, гіперреакція валютного курсу.

### Методичні вказівки

Вивчаючи дану тему, необхідно зрозуміти, що, обираючи режим валютного курсу, необхідно використовувати, в першу чергу, наступні параметри: вплив валютного курсу на зростання ефективності використання факторів виробництва; його потенційний вплив на темпи інфляції в країні; ефективність захисту національної економіки від небажаних зовнішніх макроекономічних шоків. Виходячи з цього, необхідно емпірично перевірити ефективність існування валютного режиму в Україні в 2003 році. Доцільно вивчити торговельний баланс України за цей же період, прослідкувати динаміку зниження вартості національної валюти та перевірити правильність існування умови Маршала-Лернера.

Теорія паритету купівельної спроможності відіграє важливу роль, оскільки вона пов'язує валютні курси з рівнями внутрішніх цін і дозволяє оцінити реальний грошовий курс національної грошової одиниці. Недолік: вона може бути застосована на практиці тільки у випадку застосування теорії відносного паритету купівельної спроможності (ПКС). До того ж дані теорії дуже обмежені на практиці внаслідок викривлення цін, торговельних бар'єрів тощо. Для більш реальної оцінки можливої ситуації необхідно використовувати (на додаток до теорії ПКС формулу І. Фішера та грошову теорію валютного курсу.

Література: [2, с. 40 – 123, т. 2], [3, с. 45 – 53], [4, с. 149 – 195] [5, с. 387 – 430], [6, с. 318 – 388], [7, с. 368 – 411], [8, с. 182 – 193], [9] с. 274 – 308].

### Питання самоперевірки

1. Як визначають внутрішній та зовнішній баланси та! рівноважний валютний курс?
2. Що таке недооцінена та переоцінена валюта?
3. В чому полягає сутність підходу до визначення валютного курсу з точки зору активів?
4. В чому полягає ефект Фішера?
5. Якими параметрами визначається пропозиція грошей в грошовій теорії валютного курсу?
6. Як визначається внутрішня грошова рівновага?
7. Як визначається валютний курс у короткостроковій та довгостроковій перспективі відповідно з грошовою моделлю валютного курсу?

8. В чому причини та суть гіперреакції валютного курсу на рух макроекономічних змінних?

### Практичні ситуації

Задача 1. В 1978 – 1985 роках реальний валютний курс сінгапурського долара виріс на 12 %, тоді як номінальний – на 30 %. За цей же період реальний ефективний валютний курс виріс на 40 %.

1. Порівняйте темпи інфляції в Сінгапурі з темпами інфляції в країнах - його торговельних партнерах.

2. Визначте, чи повинен бути індекс середньої заробітної плати, який використовувався для розрахунку реального ефективного валютного курсу в Сінгапурі більше або менше зміни індексу реального ефективного валютного курсу?

3. Визначте, на скільки відсотків необхідно девальвувати сінгапурський долар для відновлення торговельного балансу, якщо вважати економічну ситуацію 1978 року стабільною та ефективною.

Задача 2. Ставка відсотка в Україні 20, а в США – 5 відсотків річних. Поточний курс – 5,5 гривень/дол. Виходячи з теорії паритету ставок відсотка, визначте, яким буде курс гривні через рік?

Задача 3. Американська фірма 1 червня підписала контракт на придбання нового німецького обладнання вартістю 450 000 євро, оплата якого повинна відбутися 1 вересня. На 1 вересня 1 євро = 0,65 доларів США. Ф'ючерсний контракт на євро на вересень продавався за курсом 1 SF = 0,67 доларів США. За курсом американська фірма придбала чотири форвардних контракти з поставкою євро 1 вересня на 125 000 євро кожен. 15 серпня курс склав 1 євро = 0,7 доларів США, за яким фірма ліквідувала свої форвардні контракти й одночасно купила євро за курсом спот 1 євро = 0,68 долара.

а) за яким ефективним курсом фірма придбала необхідні їй євро?

б) якщо 15 серпня курс спот склав 1євро = 0,6 доларів США, а курс продажу форвардних контрактів – 1євро = 0,612 \$, за яким ефективним курсом фірма придбала б необхідні їй євро?

в) у чому полягає принципова відмінність між випадками а) та б)?

Задача 4. На міжбанківському міжнародному валютному ринку відбувається котрування наступних курсів (доларів за 1 фунт стерлінгів):



	Купівля	Продаж
Нью-Йорк	1,6285	1,6295
Лондон	1,6305	1,6315

1. Чи існує можливість для двостороннього арбітражу враховуючи, що трансакційні видатки складають 1 %,  $0,1 \% > 0,01 \%$ ?
2. Який прибуток може отримати арбітражист н кожний фунт, що куплений у Нью-Йорку та проданий у Лондоні?
3. Якщо арбітражист має 3 млн дол., який прибуток він може отримати на одній арбітражній операції?

### Тема 2.3 Платіжний баланс

Джерела інформації та принципи класифікації платіжного балансу. Рахунки поточних операцій, операцій з капіталом та фінансових операцій. Фінансування платіжного балансу і резервні активи. Економічна політика і платіжний баланс. Механізм регулювання рівноваги платіжного балансу за відсутності та наявності міжнародного руху капіталу. Виключне фінансування і його роль при формуванні платіжного балансу.

#### Методичні вказівки

Пристаючи до вивчення даної теми, необхідно дослідити зміст таких категорій, як: система національних рахунків, розрахунковий баланс, баланс міжнародних інвестицій, платіжний баланс і показати взаємозв'язки між ними. Після цього необхідно вивчити структуру платіжного балансу, детально проаналізувавши кожний з його рахунків. Проаналізуйте платіжний баланс України за 2003 рік, порівняйте його результати з 2002 роком.

Дайте оцінку прямим інвестиціям в регулюванні дефіциту платіжного балансу. Визначте, яку роль відіграє золото та СДР в регулюванні диспропорцій платіжного балансу. Приведіть приклади анулювання боргу «безнадійних боржників» за останні 10 років.

Одна з найбільших складностей, що виникає при аналізі дефіциту платіжного балансу, це правильне рознесення операцій по дебету та по кредиту. Для цього необхідно, в першу чергу, вміти чітко визначати резидентів та нерезидентів країни, а також співвідносити імпорт (експорт ) товарів в країну з імпортом (експортом) капіталів.

Література: [2, с. 126 – 153, т. 2], [3, с. 122 – 164], [4, с. 122 – 149, т. 2], [5, с. 444 – 500], [6, с. 389 – 408], [7, с. 415 – 437], [8, с. 105 – 119], [9, с. 309 – 333].

### Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення економічної території країни. Чим вона відрізняється від географічної території країни?
2. По якій ціні здійснюється реєстрація операцій в платіжному балансі і як вона визначається?
3. Які трансферти є поточними і які їх найбільші статті?
4. Якими є критерії віднесення активів до резервних?
5. Назвіть основні форми виключного фінансування?
6. Як баланс міжнародних інвестицій пов'язаний з платіжним балансом? В чому полягає його аналітична значимість?
7. Що показує чиста інвестиційна позиція держави і для рішення яких практичних задач вона може використовуватися?

### Практичні ситуації

Задача 1. Складіть платіжний баланс України країни  $X$  в млн дол., запишіть зовнішньоекономічні операції в належній послідовності і розрахуйте дані по пропущеним категоріям.

#### Надходження

Виплати	– 48
Резервні активи	– 283
Доходи за поточними операціями	– 869
Сальдо поточних трансфертів	706
Баланс товарів	997
Зарубіжні цінні папери	– 11
Вітчизнянні цінні папери	
Баланс послуг	1479
Валюта та депозити	
Спеціальні права запозичення	112
Цінні папери	
Портфельні інвестиції	62
Прямі інвестиції	489
Помилки та упушення	
Баланс	
Інші інвестиції	– 138

## Тема 2.4 Автоматичне макроекономічне коректування відкритої економіки

Доходи і видатки у відкритій економіці (кейнсіанська модель). Внутрішній і зовнішній баланси у відкритій економіці (ІВ-ІМ-ВР). Сукупний попит та сукупна пропозиція у відкритій економіці – структура моделі та рівновага. Адаптація відкритої економіки до екзогенних шоків – шоки реального та грошового секторів.

### Методичні вказівки

Приступаючи до вивчення даної теми, необхідно повторити суть таких макроекономічних термінів, як рівновага сукупних попиту та пропозиції, рівновага доходів та ставки відсотку (модель ІВ-ІМ), хрест Самуельсона, модель доходів-видатків Кейнса, мультиплікатор у закритій економіці. Аналізуючи дану тему, необхідно додати до

знання вищезгаданих термінів поняття рівноваги у відкритій економіці та шоки від внутрішніх цін, зарубіжної ставки відсотку та зарубіжних цін та графічну модель платіжного балансу. Використовуючи матеріали засобів масової інформації, проаналізуйте економічну політику державних структур тієї чи іншої країни, направлену на макроекономічне коректування ІВ-ІМ-ВР моделі. Необхідно також чітко усвідомити різницю між сукупним попитом у закритій економіці, у відкритій економіці з фіксованим валютним курсом та у відкритій економіці з «плаваючим» валютним курсом і вміти розкривати механізм адаптації відкритої економіки до екзогенних шоків, які походять як з реального сектора своєї країни, так і з інших країн.

Література: [2, с. 193 – 234], [4, с. 195 – 211], [6, с. 459 – 489], [7, с. 440 – 509], [9, с. 324 – 426].

### Питання для самоперевірки

1. В чому полягає обмеженість аналітичної цінності кейнсіанської моделі доходів – видатків у закритій економіці?
2. Поясніть механізм макроекономічного коректування закритої економіки.
3. В чому полягає в рамках ІВ-ІМ-ВР моделі макроекономічне коректування при «плаваючому» та фіксованому валютних курсах з використанням грошової, бюджетної та змішаної політики?
4. Чому імпорт в малій закритій економіці поділяється на автономний та ініційований?

5. В чому полягає принципова відмінність в підході до моделювання відкритої економіки АБ-АО моделі від підходів кейнсіанської та ІБ-ІМ-ВР моделі?
6. В чому полягає принципова відмінність сукупно пропозиції та попиту від попиту та пропозиції індивідуального товару?
7. Як адаптується відкрита економіка до екзогенних шоків, що походять як з національного, так і з зарубіжної грошового секторів?

### Практичні ситуації

Задача 1. В Данії функція споживання складає  $C = 200 + 0,7Y$ , функція імпорту складає  $IM = 100 + 0,1Y$ , інвестиції  $I = 300$ , експорт  $X = 400$ .

Розрахуйте:

- а) врівноважений рівень доходу  $Y$ ;
- б) приріст доходу в результаті зростання експорту на 100;
- в) приріст доходу в результаті зростання інвестицій на 200;
- г) приріст доходу в результаті зростання інвестицій на 50 та експорту на 50.

Задача 2. У Швейцарії гранична схильність до споживання та до імпорту 0,2. В Австрії відповідно – 0,15 та 0,1. Розрахуйте зміну рівня доходів Швейцарії в результаті:

- а) зростання експорту Швейцарії на 200, який заміщує внутрішнє виробництво Австрії;
- б) зростання інвестицій у Швейцарії на 200;
- в) зміни торговельного балансу Швейцарії в результаті зростання експорту на 200;
- г) зміни торговельного балансу Швейцарії в результаті зростання інвестицій в Швейцарії на 200.

## Тема 2.5 Цілеспрямоване макроекономічне коректування відкритої економіки

Цілеспрямоване коректування та діаграма Свона. Коректування при фіксованому та «плаваючому» валютних курсах та бюджетна і грошова політика. Повна та висока немобільність та неповна і повна мобільність капіталу. Стимулювання довгострокового зростання.

Ефективна ринкова класифікація. Модель Мандела-Флемінга. Проблема вибору політики. Комбінація політики. Цілеспрямоване коректування при фіксованому валютному курсі.

Бюджетна політика. Повна немобільність, висока немобільність, неповна мобільність, повна мобільність капіталу. Грошова політика при „плаваючому” валютному курсі. Стимулювання довгострокового зростання.

### Методичні вказівки

Дана тема відрізняється від попередньої більш активною участю держави в коректуванні макроекономічних процесів. Зокрема, використовується політика зміни видатків та їх переключення. Необхідно проаналізувати внутрішню та зовнішню збалансованість платіжного балансу та визначити задачі цілеспрямованої політики коректування. Важливо використовувати при вивченні теми дві групи інструментів - інструменти регулювання попиту та інструменти регулювання пропозиції. Принципове значення має використання діаграм Свона та Мандела-Флемінга. Складність вивчення теми полягає в питанні визначення державної політики (бюджетної, грошової, зовнішньоекономічної). Необхідно точно визначити, в який момент уряд надав імпульс для застосування певних інструментів, а після цього визначити конкретні кроки, які здійснюються ринковими структурами вже незалежно від рішень уряду (при фіксованому валютному курсі). Важливо вміти прогнозувати потенційний дефіцит та потенційне активне сальдо при «плаваючому» валютному курсі.

Визначте, яка економічна політика проводиться урядовим структурами України в сучасних умовах розвитку економіки.

Література: [2, с. 234 – 275, т. 2], [4, с. 226 – 244], [6, с. 415 – 458], [7, с. 509 – 627], [9, с. 324 – 426].

### Питання для самоперевірки

1. Чому політика зміни видатків відрізняється від політики переключення видатків?
2. Який практичний зміст несе в собі правило Тінбергена?
3. Якими є наслідки проведення бюджетної політики в умовах фіксованого валютного курсу?
4. Якими є наслідки проведення грошової політики в умовах фіксованого валютного курсу?
5. Що таке потенційний дефіцит та потенційне активне сальдо платіжного балансу?
6. Якими є наслідки проведення бюджетної політики в умовах «плаваючого» валютного курсу?
7. В чому суть ефекту «липких» цін?

8. Якими є наслідки цілеспрямованого коректування економіки, яка знаходиться в стані спаду, за допомогою грошової та бюджетної політики?

9. Дайте визначення високоякісного зростання. Якими є механізми його досягнення?

### Практичні ситуації

Задача 1. У місті  $X$  курс долара до євро складає 1 дол., равний 1,6995 євро та долара до йєни 1 дол. – 145,4 йєни. У той же час у місті  $Y$  1 євро = 85,84 йєни.

Розрахуйте:

- визначте можливість існування трьохстороннього арбітражу, якщо трансакційні доходи відсутні.
- яким є крос-курс долара до євро?
- наскільки крос-курс відрізняється від прямого котирування?
- яким є прибуток на 1 долар від тристороннього арбітражу?
- якщо арбітражист має в розпорядженні 3 млн дол., який прибуток він отримає?

### Тема 2.6 Міжнародні фінансово-економічні організації

Ключові міжнародні економічні організації та сфери їх діяльності – МВФ, Всесвітня Торговельна Організація, група Світового Банку та Організація Об'єднаних Націй. Регулювання міжнародної торгівлі (ГАТТ/СОТ), руху факторів виробництва (Багатостороннє Агентство з Гарантії Інвестицій, Міжнародний Центр з урегулювання Інвестиційних Суперечок). Міграція робочої сили (Міжнародна Організація Праці) та міжнародна макроекономіка (Міжнародний Валютний Фонд), Римський та Паризький клуби.

### Методичні вказівки

Пристаючи до вивчення даної теми, необхідно прокласифікувати організації за функціональними групами: макроекономічної, торговельної, структурної, соціальної політики; консультативні, універсальні, галузеві організації; регіональні організації, в тому числі банки розвитку. Окремо необхідно проаналізувати організації, що входять до системи ООН. На основі даних періодичних видань проаналізуйте вплив ГАТТ/СОТ на економічний розвиток окремих країн. Необхідно відрізнити діяльність Паризького та Римського клубів зовнішньої заборгованості від регулювання державної і приватної зовнішньої заборгованості Світового банку та ОЕСР. Вивчіть, як діяльність МВФ впливає на економія ситуацію країн, що розвиваються, та

розвинутих краї Визначте, яку функцію відіграють СДР, як світові колективи гроші, і валютну позицію України в СДР. Виходячи з основ міжнародно-визнаних принципів міжнародного банківського стандарту, розкрийте вашу позицію по здійсненню банківських реформ в Україні.

Література: [2, с. 275 – 310], [3, с. 425 – 493], [4, с. 195 – 262], [6, с. 515 – 533, 536 – 569, 579 – 599], [8, с. 172 – 177].

#### Питання для самоперевірки

1. В чому полягає відмінність СОТ від ГАТТ?
2. На яких принципах будується міжнародна торговельна система?
3. Які заходи, що обмежують імпорт, припустимі відповідно з правилами ГАТТ/СОТ?
4. Якими угодами регулюється міжнародна торгівля послугами і який їх основний зміст?
5. В чому полягає сучасна роль ЮНКТАД і які його минулі досягнення?
6. Якими є функції ГАТТ/СОТ і який її вплив на міжнародний ринок праці?
7. Назвіть головні фінансові вікна МВФ.
8. Що таке зумовленість фінансування зі сторони МВФ?
9. Назвіть основні документи, прийняті в рамках БМР з питань банківського нагляду. В чому полягає їх роль в міжнародній економіці?

#### Практичні ситуації

Задача 1. Припустимо, МВФ планує надання пільгового кредиту деякій країні, що розвивається під 3 % річних при ринковому курсі позичкового відсотку 8 %. Визначте грант-елемент.

## КОНТРОЛЬНІ ТЕСТИ

Примітка:

Деякі тести можуть мати 2-3 правильні, або неправильні відповіді.

При написанні та захисті тестів студент повинен не лише вказати на правильну відповідь, але й розкрити зміст того, чи іншого терміну.

### Варіант 1

1. Римський клуб – це:

- а) урядова організація, створена з метою, координації зовнішньоекономічної політики;
- б) урядова організація, яка займається проблемою реструктуризації боргів;
- в) неурядова організація, яка координує інтереси середнього та великого бізнесу світу;
- г) неурядова організація, яка займається вирішенням глобальних проблем на науковому та консультативному рівнях.

2. До нових індустріальних країн відносять:

- а) Польщу;
- б) Малайзію;
- в) Китай;
- г) Саудівську Аравію.

3. Форвардні курси використовуються:

- а) в міжбанківських операціях;
- б) на товарних біржах;
- в) на валютних біржах;
- г) всі відповіді невірні.

4. Теорію міжнародної макроекономіки також називають:

- а) теорією платіжного балансу;
- б) міжнародними фінансами;
- в) теорією міжнародної торгівлі;
- г) всі відповіді невірні.

5. Субститути імпорту – це:

- а) доходи від експорту, які покривають потребу в імпорті;
- б) національні товари, які при бажанні можуть замінити імпортні;



- в) іноземні товари, які покривають дефіцит внутрішнього виробництва;
- г) вірних відповідей немає.

6. Міжнародна макроекономіка вивчає:

- а) закономірності взаємодії господарських суб'єктів різних держав у сфері міжнародного обміну товарами, руху факторів виробництва та фінансування і формування міжнародної економічної політики;
- б) вивчає закономірності міжкраїнного руху конкретних товарів і факторів їх виробництва, а також їхні ринкові характеристики (попит, пропозицію, ціну тощо);
- в) вивчає закономірності функціонування відкритих національних економік і світового господарства в цілому в умовах глобалізації фінансових ринків.

## Варіант 2

1. Теорія міжнародної торгівлі – це:

- а) міжнародна макроекономіка;
- б) міжнародна мікроекономіка;
- в) міжнародні фінанси;
- г) всі відповіді вірні.

2. Опора на власні сили згідно концепції Римського Клубу – це:

- а) автаркія країни;
- б) розвиток на власній основі;
- в) політика обмеження імпорту та стимулювання експорту;
- г) вірних відповідей немає.

3. Паритет купівельної спроможності – це:

- а) співвідношення між національними валютами за їх купівельною спроможністю;
- б) співвідношення кількості товарів та послуг, які можуть бути придбані в порівнюваних країнах залежно від різних цін на однотипні товари та послуги;
- в) підвищення або падіння курсу національної валюти на світовому ринку залежно від рівня конкурентоспроможності національної економіки;
- г) вірних відповідей немає.

4. Модель інтерналізації Д. Данинга відноситься до:

- а) міжнародної проблеми боротьби із забрудненням навколишнього середовища;
- б) проблем міжнародної спеціалізації та кооперування виробництва;

- в) міжнародних операцій ТНК;
- г) всі відповіді вірні.

5. Світові обсяги експорту та імпорту повинні:

- а) дорівнювати один одному;
- б) експорт повинен бути більшим за імпорт;
- в) імпорт повинен бути більшим за експорт;
- г) всі відповіді вірні.

6. Міжнародна мікроекономіка вивчає:

- а) закономірності взаємодії господарських суб'єктів різних держав у сфері міжнародного обміну товарами, руху факторів виробництва та фінансування і формування міжнародної економічної політики;
- б) вивчає закономірності міжкраїнного руху конкретних товарів і факторів їх виробництва, а також їхні ринкові характеристики (попит, пропозицію, ціну тощо);
- в) вивчає закономірності функціонування відкритих національних економік і світового господарства в цілому в умовах глобалізації фінансових ринків.

### **Варіант 3**

1. До країн з традиціоналістською економікою можна віднести:

- а) Україну;
- б) Соломонові острови;
- в) Північну Корею;
- г) Афганістан.

2. У найбільш розвинених країнах світу за останні 20 років темпи народжуваності:

- а) зросли;
- б) зменшилися;
- в) не змінилися;
- г) дорівнювали темпам смертності.

3. Теорія технологічного розриву вперше була розроблена:

- а) Д. Кенингом;
- б) П. Крюгманом;
- в) Р. Верноном;
- г) М. Познером.

4. Єдині візові правила в'їзду в країни ЄЕС були встановлені:

- а) Римською угодою 1968 р.;
- б) Шенгенською угодою 1985 р.;
- в) Дублінською конвенцією 1990 р.;
- г) Жоден з варіантів невірний.

5. Оптимальний валютний простір – це:

- а) підтримка фіксованого валютного курсу між обмеженою групою країн та «плаваючого» валютного курсу з іншими країнами;
- б) параметри валютного курсу, до яких тяжіє країна;
- в) встановлені межі коливання валютного курсу, які держава зобов'язана підтримувати;
- г) механізм встановлення валютного курсу як відсоток коливань навколо центрального паритету, який передбачає регулярну його зміну на певну величину.

6. Торговий оборот – це:

- а) сума вартісних обсягів експорту та імпорту;
- б) різниця вартісних обсягів експорту та імпорту;
- в) частка вартісних обсягів експорту та імпорту

#### **Варіант 4**

1. Міжнародний ринок – це:

- а) внутрішній ринок, частина якого орієнтується на іноземних покупців;
- б) частина національних ринків, яка безпосередньо пов'язана із зарубіжними ринками;
- в) сфера стійких товарно-грошових відносин між країнами, оснований на міжнародному поділі праці та інших факторах виробництва;
- г) всі відповіді вірні.

2. Основні результати Уругвайського раунду ГАТТ:

- а) посилення боротьби з нетарифним протекціонізмом;
- б) створення СОТ;
- в) суттєве скорочення всіх митних тарифів;
- г) лібералізація сектора аграрної продукції.

3. Валовий національний продукт – це:

- а) додана вартість, вироблена резидентами даної країни;
- б) національний дохід плюс непрямі податки;

- в) сума доданої вартості, виробленої в межах даної країни та чистого факторного доходу із закордону;
- г) сукупний дохід в економіці, отриманий резидентами від використання факторів виробництва.

4. Абсорбція – це:

- а) видатки резидентів на вітчизняні товари і послуги;
- б) видатки резидентів на імпорتنі товари і послуги;
- в) видатки нерезидентів на імпорتنі товари та послуги;
- г) всі відповіді невірні.

5. В рамках міжнародної економіки країною не буде вважатися:

- а) Шотландія;
- б) Мальдінські острови;
- в) Гібралтар;
- г) Антигуа та Барбуда.

6. Міжнародна економіка вивчає:

- а) закономірності взаємодії господарських суб'єктів різних держав у сфері міжнародного обміну товарами та послугами, руху факторів виробництва та фінансування і формування міжнародної економічної політики;
- б) вивчає закономірності міжкраїнного руху конкретних товарів і факторів їх виробництва, а також їхні ринкові характеристики (попит, пропозицію, ціну тощо);
- в) вивчає закономірності функціонування відкритих національних економік і світового господарства в цілому в умовах глобалізації фінансових ринків.

## Варіант 5

1. Групи країн, що розвиваються, розподіляють за регіональним принципом на:

- а) Африку;
- б) Азію;
- в) Південну півкулю;
- г) Західну півкулю.

2. Неторгові товари – це:

- а) товари, які заборонено вивозити за кордон державою;
- б) товари, на які не встановлена середня світова ціна;

- в) товари, які споживаються в тій же країні, де вони виробляються;
- г) всі відповіді невірні.

3. Економіка країни, з метою аналізу взаємозв'язку національних рахунків, розподіляється на наступні сектори:

- а) реальний, бюджетний, грошовий та зовнішній;
- б) реальний, сектор сфери послуг, державний та міжнародний;
- в) приватний, державний, змішаний та міжнародний;
- г) реальний, фінансовий, грошовий та зовнішній.

4. Платіжний баланс розраховується грошово-фінансовими установами держави:

- а) на момент виникнення зобов'язання;
- б) на момент здійснення платежу за товар або послугу;
- в) як сумарна різниця між експортом та імпортом товарів та послуг та фінансових потоків;
- г) всі відповіді вірні.

5. Механізм взаємодії «ціна-золото-потоки» вперше був розроблений:

- а) Адамом Смітом;
- б) Томасом Маном;
- в) Девідом Г'юмом;
- г) Давідом Рікардо.

### **Варіант 6**

1. «Лессе-фер» – це:

- а) специфічна форма надання лізингових послуг;
- б) форма проведення міжнародних торгів;
- в) політика державного невтручання в економіку;
- г) жоден з варіантів невірний.

2. Показник, який визначає відносні витрати факторів виробництва на створення певного продукту – це:

- а) факторонасиченість;
- б) фактороінтенсивність;
- в) факторозабезпеченість;
- г) вірних відповідей немає.

3. Принципи аналізу валютних курсів вперше були сформульовані:

- а) Ф. Еджвордом;
- б) Б. Оліном;
- в) Г. Хаберлером;
- г) А. Маршалом.

4. Товарні умови торгівлі – це:

- а) співвідношення індексу експортних та імпорتنих цін в цілому;
- б) індекс, який показує потенціал країни до імпорту за рахунок виручки, отриманої від експорту в цілому;
- в) індекс, який показує, яка кількість імпорту може бути отримана на одиницю зростання в імпортних секторах;
- г) вірних відповідей немає.

5. Країни світу, що розвиваються, не класифікують за критеріями:

- а) регіональним;
- б) за основним експортним товаром;
- в) за критерієм чистих кредиторів та боржників;
- г) за критерієм рівня митного захисту національної економіки.

6. Міжнародна торгівля – це:

- а) сфера міжнародних товарно-грошових відносин, що є сукупністю зовнішньої торгівлі всього світу;
- б) стійкий обмін продуктами виробництва між контрагентами з різних країн;
- в) сукупність експортних та імпорتنих операцій.

### **Варіант 7**

1. Третім етапом інтеграції країн є:

- а) створення зони вільної торгівлі;
- б) преференційні торгівельні угоди;
- в) утворення спільного ринку;
- г) утворення митного союзу.

2. До основних типів опціонів не відносять:

- а) опціон на акції;
- б) товарний опціон;
- в) валютний опціон;
- г) опціон на облігації.

3. За механізмом виконання опціони ділять на:

- а) опціони американського стилю;
- б) опціони європейського стилю;
- в) опціони японського стилю;
- г) опціони російського стилю.

4. Зміна в рівні імпорту в результаті отримання додаткової одиниці доходу отримала назву:

- а) мультиплікатора великої економіки;
- б) мультиплікатора малої економіки;
- в) граничної схильності до імпорту;
- г) акселератора.

5. Базельський комітет з банківського нагляду збирається під егідою:

- а) Міжнародного Банку Реконструкції та Розвитку;
- б) Міжнародного Валютного Фонду;
- в) Світового банку;
- г) Банку Міжнародних Розрахунків.

6. Торгове сальдо – це:

- а) сума вартісних обсягів експорту та імпорту;
- б) різниця вартісних обсягів експорту та імпорту;
- в) частка вартісних обсягів експорту та імпорту.

## **Варіант 8**

1. Тимчасова затримка в зміні цін при зміні макроекономічних умов їх формування отримала назву:

- а) гіперреакції валютного курсу;
- б) ефекту «липких цін»;
- в) реальної девальвації;
- г) реструктуризації.

2. ІБ крива використовується для аналізу рівноваги:

- а) платіжного балансу;
- б) реального сектора;
- в) грошового сектора;
- г) бюджетного сектора.

3. Незмінний попит при фіксованому курсі та зростання сукупного попиту при «плаваючому», це результат впливу екзогенних шоків на сукупний попит при проведенні:

- а) м'якої грошової політики;
- б) експансіоністської бюджетної політики;
- в) зміни в національній економіці, яка призводить до притоку капіталу в дану країну;
- г) зміна в міжнародній економіці, яка збільшує експорт даної країни.

4. «Голландська хвороба» – це:

- а) зсув у співвідношенні виробництва торгових та неторгових товарів, викликаний стрімкою зміною цін в ціні природних ресурсів;
- б) розширення виробництва товарів, які країна експортує, призводить до погіршення умов торгівлі країни на користь її торгових партнерів;
- в) покращення умов торгівлі країни по відношенню до її торгівельних партнерів як результат розширення виробництва товару, який країна імпортує;
- г) вірних відповідей немає.

5. Валютний своп – це:

- а) використання іноземної валюти лише в якості засобу обігу;
- б) валютний курс, який врівноважує ціну кошику однакових товарів в двох країнах;
- в) група ризиків, яка виникає в результаті використання декількох валют в міжнародних угодах;
- г) вірних відповідей немає.

### **Варіант 9**

1. Золотий стандарт в міжнародній валютній системі існував в період з:

- а) 1880 по 1914 роки;
- б) 1925 по 1931 роки;
- в) 1944 по 1972 роки;
- г) з 1972 року.

2. Теорія факторних пропорцій в міжнародній економіці вперше була розроблена:

- а) А. Смітом та Д. Рікардо;
- б) А. Маршалом та А. Лернером;
- в) Е. Хекшером та Б. Оліном;
- г) всі відповіді невірні.



3. Які обмеження імпорту вважають нетарифними:

- а) встановлення національних технічних стандартів;
- б) введення ввізних мит;
- в) розміщення державних замовлень лише на вітчизняних підприємствах;
- г) введення імпортних квот.

4. Індекс економічної свободи вказує на:

- а) рівень митного захисту тієї чи іншої країни за допомогою тарифних методів;
- б) рівень митного захисту тієї чи іншої країни за допомогою нетарифних методів;
- в) здатність держави виконувати свої прямі зобов'язання та проводити ліберальну економічну політику;
- г) стабільність нормативно-правової бази для резидентів та нерезидентів всіх форм власності.

5. Тимчасове погіршення торгового балансу в результаті зниження реального валютного курсу, яке призводить до його покращення, отримало назву:

- а) гіперреакції валютного курсу;
- б) джей-кривої;
- в) недооціненої валюти;
- г) всі відповіді невірні;

### **Варіант 10**

1. П. Кругман розробив модель міжнародної торгівлі, яка існує в умовах:

- а) досконалої конкуренції;
- б) монополії;
- в) олігополії;
- г) монополістичної конкуренції.

2. Які складові включає в себе ціна ФОБ:

- а) експортер за свій рахунок зобов'язаний поставити товар, упакувати його в морську упаковку, доставити товар до порту відправлення та повідомити про це імпортера;
- б) експортер зобов'язаний отримати експортну ліцензію;
- в) експортер зобов'язаний завантажити товар на судно та повідомити імпортера про завантаження;
- г) всі відповіді невірні.

3. Різниця між імпортним митом та квотою полягає лише в тому, що лише мито:

- а) призводить до скорочення міжнародної торгівлі;
- б) призводить до підвищення цін;
- в) приносить доходи в державний бюджет;
- г) всі відповіді невірні.

4. До другої групи нових індустріальних країн відносяться:

- а) Гонконг, Філіппіни, Тайвань, Мексика, Аргентина, Бразилія;
- б) Індонезія, Індія, Філіппіни, Пакистан, Макао, Південна Корея;
- в) Мексика, Бразилія, Пакистан, Індія, Сінгапур, Тайвань, Малайзія;
- г) Таїланд, Малайзія, Індонезія, Індія, Філіппіни, Пакистан, Макао.

5. Міжнародна фінансова операція, при якій експортер передає наявні в нього короткострокові зобов'язання імпортера спеціалізованій компанії, називається:

- а) міжнародним форфейтингом;
- б) міжнародним факторингом;
- в) міжнародним франчайзингом;
- г) міжнародним кредитуванням.

## КОНТРОЛЬНА РОБОТА

### Перша частина

Мінімальний обсяг першої частини 5 – 8 сторінок для всіх п'яти країн. Основна (базова характеристика країни) повинна включати:

1. Країна, столиця, політичний устрій, державна мова, державна валюта.
2. Геополітичне положення (сусіди, міжнародні економічні зв'язки).
3. Природно-ресурсний потенціал (мінерально-ресурсний потенціал, водні ресурси, лісові ресурси, рекреаційні ресурси).
4. Основні напрямки розвитку економіки країни (паливноенергетичний комплекс, металургійний комплекс, машинобудівний, агропромисловий, соціальний, транспортний, будівельний, хімічний, лісопромисловий комплекси країни).
5. Аналіз основних галузей економіки.
6. Виробництво.
7. Основні макроекономічні показники (ВВП, ВНП, ЧНП).
8. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності (експорт, імпорт).
9. Основні види продукції, основні країни – постачальники та країни призначення).
10. Основні критерії міжнародної економіки.
11. Взаємозв'язок економічних секторів (заборгованість, бюджет, реальний грошовий).
12. Місце країни в міжнародній економіці.
13. Умови торгівлі.

У пунктах 5, 6, 7, 8 – вказати основні причини, пов'язані з динамікою зміни цих показників.

### Друга частина

Оцінка конкурентоспроможності країн світу.

Мінімальний обсяг 10 – 15 сторінок для всіх п'яти країн.

Обираємо п'ять країн світу і порівнюємо економічні показники цих країн з Україною. П'ять груп показників обов'язкові для виконання, а решта три обираються за вибором студента.

При виборі додаткових показників, або заміні існуючих необхідно звернутися до викладача. При виконанні даного завдання необхідно аналізувати всі статті за останній один рік. В додатку студент може написати необхідну інформацію, яка може йому допомогти при захисті даної роботи. Рейтинг визначаємо згідно з отриманими показниками по кожній статті за п'ятибальною системою.

Сектор	Рік	Абсолютний	Рейтинг
<b>1. Економіка</b>			
ВВП на душу населення			
Середній темп зростання ВВП			
Експорт в цілому			
Експорт по областях економіки			
Експорт в цілому на душу населення			
Експорт по областях економіки на душу населення			
Доходи від експорту з окремих галузей на душу			
<b>2. Інвестиції</b>			
Валові внутрішні інвестиції, % (від ВВП).			
Гіньова економіка			
Прямі іноземні інвестиції, % (ВПП)			
Прямі іноземні інвестиції на душу населення			
<b>3. Фінансовий сектор</b>			
Грошова маса та квазі - гроші (М2), % (ВВП)			
Внутрішні кредити банківського сектору, % (ВВП).			
Кредити приватному сектору, % (ВВП).			
Рейтинг ризику			
Середня норма заощаджень, % (ВВП)			
<b>4. Макросередовище</b>			
Дефлятор (ВВП) (інфляція)			
Дефіцит бюджету, % (ВВП).			
Обсяг торгівлі, % (ВВП)			
Імпортні митні збори, (% імпорту)			
<b>5. Державне регулювання</b>			
Складність початку нового бізнесу			
Адміністративне регулювання			
Індекс корумпованості			
Захист прав інтелектуальної власності			
Бюрократія в державних органах			
Відтік інтелекту			
<b>6. Наука і технології</b>			
Експорт високотехнологічної продукції, % (ВВП)			
Експорт високотехнологічної продукції, % (від загального експорту)			
Число вчених та інженерів (на 1 млн осіб)			

Видатки на науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки (НДДКР)			
Рівень технологічного розвитку			
<b>7. Інфраструктура</b>			
Асфальтовані дороги, %			
Асфальтовані дороги на душу населення (кв. км)			
Телефонізація (ліній на 1 тис. осіб)			
Мобільний зв'язок (ліній на 1 тис. осіб)			
Споживання електроенергії на душу населення, кВт/г			
<b>8. Людські ресурси і робоча сила</b>			
Індекс розвитку людського потенціалу ООН			
Зайнятість серед жінок, % (від загальної робочої сили)			
Безграмотні, % (населення старше 15 років)			
Без середньої освіти, % (дітей середнього шкільного віку)			
Приватні фінансові інвестиції, % (від ВВП)			
Темпи зростання внутрішніх інвестицій			

Дозволяється використовувати ілюстрований матеріал (географічні карти країн, прапори, діаграми).

Заключна частина супроводжується висновком.

Список літератури.

## МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Протягом семестру студент може отримати максимальну кількість балів – 100.

Бали розподіляються таким чином:

50 балів – доповідь. З них 40-50 балів – оцінка «відмінно»; 25-39 балів – оцінка «добре»; 10-24 бали – оцінка «задовільно»; 0-9 балів – оцінка «незадовільно».

32 бали – рішення задач та написання тестів. За кожен правильно розв'язану задачу надається 2 бали, за кожен правильно вирішений тест – 1 бал. При досягненні 25-32 балів студент отримує оцінку «відмінно»; 15-24 балів – оцінку «добре»; 5-10 балів – оцінку «задовільно»; 0-5 балів – оцінку «незадовільно».

За кожне відвідування практичного заняття надається один бал. Всього практичних занять – 18. За кожний пропуск заняття без поважної причини знімається один бал.

Кожен студент обирає свою групу країн та порівнює її з конкретною економічною ситуацією, яка розглядається на практичному занятті. Чотири обрані країни порівнюються з економікою України. Окрім того, студент може виступити з конкретними даними по своїй країні під час виступу іншого студента. Країна обирається згідно алфавітного розташування прізвища студента в журналі викладача.

Варіант 1: Польща, Албанія, Панама, Гондурас.

Варіант 2: Чехія, Туркменістан, Чилі, Нігерія.

Варіант 3: Словаччина, Італія, Парагвай, Китай.

Варіант 4: Грузія, Ісландія, Аргентина, Сінгапур.

Варіант 5: Румунія, Канада, Південна Корея, Єгипет.

Варіант 6: Югославія, Нікарагуа, Індія, Беліз.

Варіант 7: Болгарія, Уругвай, Камерун, Тайвань.

Варіант 8: Греція, Бразилія, Південно-Африканська Республіка, Росія.

Варіант 9: Білорусь, Мексика, Мозамбік, Ізраїль.

Варіант 10: Латвія, Туреччина, Кенія, Куба.

Варіант 11: Литва, Іран, Танзанія, Багамські острови.

Варіант 12: Естонія, Таїланд, Австралія, Ефіопія.

Варіант 13: Угорщина, Саудівська Аравія, Нова Зеландія, Марокко.

Варіант 14: Вірменія, Об'єднані Арабські Емірати, Фіджі, Алжир.

Варіант 15: Азербайджан, Того, Венесуела, Австрія. Варіант 16: Казахстан, Бруней, Колумбія, Японія, Нідерланди.

Варіант 17: Киргизстан, Бельгія, Сирія, Туніс.

Варіант 18: Швеція, Люксембург, Ірак, Конго.

Варіант 19: Узбекистан, Іспанія, Малі, Сальвадор.

Варіант 20: Молдова, Португалія, Кот 'д'Івуар, СІЛА.

Варіант 21: Швейцарія, Сенегал, Монголія, Гвіана.

Варіант 22: Ірландія, Шрі-Ланка, Ангола, Ямайка.

Варіант 23: Фінляндія, Гайана, Бахрейн, Центральноафриканська республіка.

Варіант 24: Данія, Еквадор, Замбія, М'янма.

Варіант 25: Франція, Барбадос, Зімбабве, Афганістан.

Варіант 26: Норвегія, Кувейт, Домініканська республіка Нігерія.

Варіант 27: Великобританія, Сейшельські острови Непал, Мадагаскар.

Варіант 28: Німеччина, Болівія, Тринідад і Тобаго, Бутан.

Варіант 29: Словенія, Мальта, Оман, Північна Корея.

Варіант 30: Хорватія, Перу, Кіпр, Йорданія.

Для оцінки знань студентів зі складу групи обирається комісія. До складу арбітрів входять:

Представник вищого законодавчого органу країни (депутат, конгресмен - тощо). Міністр економіки та фінансів. Представник бізнесу (підприємець). Представники міжнародних структур (МВФ, ООН, тощо).

За неправильні або неповні відповіді знімаються бали, які передаються членам комісії. Таким чином, члени комісії можуть отримати додаткові бали. За необ'єктивне оцінювання доповіді бали знімаються викладачем з членів комісії і додаються до рейтингу студента.

Робота того чи іншого студента розглядається комісією. Після цього вона зачитується в тезовій формі решті студентів, які разом з членами комісії задають питання. Комісія відслідковує питання та зауваження студентів і ставить додаткові бали за найбільш актуальні з них. За відсутність активності на заняттях – (відсутність запитань та зауважень) зі студента в кінці семестру знімається три бали.

1-й розділ. Методологія побудови та функціонування міжнародної економіки

1. Місце та роль країни в міжнародному розподілі праці та міжнародній кооперації праці.

4. Ретроспективний аналіз торговельного балансу, торговельного обороту та відносної частки тих, чи інших країн в українському експорті та імпорті.

5. Відкритість економіки України по відношенню до групи країн.

1. 2-й розділ. Україна в міжнародній економіці

1. Порівняльний аналіз взаємозв'язку платіжного балансу України та інших країн з показниками їх зовнішніх секторів.

2. Місце та роль України серед країн світу згідно класифікації Світового банку та МВФ.

Примітка:

Аналізується загальний рейтинг та рейтинг серед обраних країн світу.

2. 3-й розділ : Класичні теорії міжнародної торгівлі

1. Побудова відносної зарплати в моделі порівняльни переваг України та інших країн.

2. Побудова відносної світової ціни (на прикл України та інших країн).

3. Порівняльна факторозабезпеченість України т інших країн за допомогою теореми Хекшера - Оліна.

3. 4-й розділ. Міжнародні умови торгівлі

1. Застосування умов Іпсоїєпш в країнах світу.

2. Визначення умов торгівлі (товарних, умовни бартерних) України у порівнянні з іншими країнами.

3. Доказ гіпотези переважаючого попиту С. Ліндера.

4. 5-й розділ. Альтернативні теорії міжнародної торгівлі.

1. Доказ теорії реверсу факторів виробництва.

2. Теорія міжнародної конкуренції М. Портера, як альтернатива класичним та неокласичним теоріям міжнародної торгівлі.

5. 6-й розділ. Тарифні методи регулювання міжнародної торгівлі

1. Застосування тарифних методів регулювання зовнішньої торгівлі країни (аналіз на основі законодавства).

2. Розрахунок номінальної ставки тарифу товару (товарної групи).

3. Аналіз тарифної ескалації країн світу.

4. Розрахунок оптимальної ставки тарифу країни.

5. Участь країни в роботі ГАТТ/СОТ. Проблеми вступу країн до СОТ.

6. 7-й розділ. Нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі



1. Застосування нетарифних методів регулювання зовнішньої торгівлі країни (аналіз на основі законодавства).
2. Приклади застосування добровільних експортних обмежень країнами світу.
3. Приклади застосування субсидій країнами світу.
4. Демпінг та антидемпінгові заходи країн світу.
5. Підписання міжнародних торговельних угод та оцінка їх ефективності.
7. й розділ. Міжнародна торгівля послугами
  1. Міжнародний ринок повітряних перевезень та оцінка ділової активності країни в даній сфері.
  2. Міжнародний ринок автоперевезень та оцінка ділової активності країни в даній сфері.
  3. Міжнародний ринок залізничних перевезень та оцінка ділової активності країни в даній сфері.
  4. Міжнародний ринок річкових перевезень та оцінка ділової активності країни в даній сфері.
  5. Міжнародний ринок морських перевезень та оцінка ділової активності країни в даній сфері.
  6. Міжнародний ринок трубопровідних перевезень та оцінка ділової активності країни в даній сфері.
  7. Міжнародне регулювання ринку транспортних послуг (аналіз міждержавних угод та діяльності міжнародних організацій).
  8. Міжнародний туризм та оцінка ділової активності країни в даній сфері.
  9. Ринок інформаційних та комп'ютерних послуг та, оцінка ділової активності країни в даній сфері.
  10. Оцінка частки галузей, орієнтованих на ресурси, на ринок та вільноорієнтованих галузей у створенні ВВП країни. Вплив розміщення продуктивних сил країни на ступінь розвитку міжнародної торгівлі.
  8. й розділ. Міжнародний рух капіталу
    1. Аналіз міжнародної платіжної позиції держави на основі правила Л.Вальраса.
    2. Аналіз законодавства країн у сфері прямих „портфельних“ зарубіжних інвестицій.
    3. Емпірична оцінка прямих та „портфельних“ зарубіжних інвестицій країни.
    9. Державна підтримка прямих інвестицій країнами світу.
    10. Транснаціональні корпорації країн світу.
    11. Проблеми міжнародної заборгованості країн світу.

1. й розділ. Міжнародна міграція робочої сили
1. Напрямки та масштаби міграції робочої сили країн світу.
2. Державне регулювання міграції робочої сили - аналіз законодавства.
3. Емпірична оцінка впливу міграції на економіку країн-донорів та країн-реципієнтів.
- 
2. й розділ. Міжнародна передача технологій
1. Аналіз міжнародного життєвого циклу товару (товарної групи).
2. Аналіз законодавства країн у сфері захисту технологій.
3. Визначення місця країн у світовій системі передачі технологій.
3. й розділ. Міжнародна економічна інтеграція
1. Перспективи вступу країни до міжнародних інтеграційних союзів.
2. Перспективи вступу України до міжнародних інтеграційних союзів.
4. й розділ. Платіжний баланс
1. Аналіз платіжних балансів країн світу.
6. Економічна політика країн світу по відношенню , платіжних балансів.
7. Платіжний баланс та взаємодія країн світу Міжнародним Валютним Фондом.
1. й розділ. Валютний ринок та валютні операції
1. Оцінка ступеня розвитку валютних ринків країн світ на основі аналізу ринків спот, форвардних та ф'ючерсних ринків.
2. Оцінка динаміки валютних курсів країн світу та і впливу на стабільність національних економік.
3. Визначення режимів валютних курсів країн світу.
4. Оцінка впливу девальвації валютних курсів на обсяг зовнішньоторговельних операцій країни за допомогою умов; Маршала - Лернера та .Г-кривої.
5. Оцінка рівня доларизації та паралельного обігу валю в країнах світу.
2. й розділ. Валютні паритети
1. Розрахунок паритету купівельної спроможності валют країн світу.
2. Визначення впливу економічної політики країн світ) на реальний валютний курс.
3. й розділ. Валютні курси
1. Вплив зміни валютного курсу на реальний та грошовий внутрішній сектори країни.
2. Практика проведення валютного регулювання країн світу.

8. Оцінка ефективності використання політики ми і нотного курсу в програмах макроекономічної стабілізації крїїн світу.

9. Застосування принципів моделі Р. Мандела, діаграми І (попа та "розподілу ролей" в макроекономічній політиці держав світу.

17- й розділ. Макроекономічна політика у відкритій економіці при „плаваючих" та фіксованих валютних курсах

1. Проведення політики стерилізації Центральними (•.піками країн світу та їх наслідки для економік цих країн.

2. Визначення рівня мобільності капіталу.

Окрім виступу на практичних заняттях передбачено і амостійне опрацювання тем, обов'язкових для вивчення по кожному з розділів курсу. Вони представлені нижче.

1. й розділ. Методологія побудови та функціонування міжнародної економіки

1. Рівновага на світовому ринку.

2. Взаємозв'язки економічних секторів в міжнародній економіці:

- зв'язок між реальним та зовнішнім секторами;
- зв'язок між грошовим та зовнішнім секторами;
- зв'язок між бюджетним та зовнішнім секторами;
- потоки руху грошових коштів.

2- й розділ. Класичні теорії міжнародної торгівлі

1. Модель "ціна -золото-потоки" Д. Г'юма.

2. Теорема вирівнювання цін на фактор виробництва Хекшера -Оліна - Самуельсона.

- й розділ. Загальна рівновага в міжнародній торгівлі

2- Умови Іпсогепш.

3- Еластичність експорту та імпорту в міжнародній торгівлі.

4- Ефект доходу та заміщення в міжнародній торгівлі.

5- Типи економічного зростання в міжнародній економіці.

6- Модель торгових - неторгових товарів.

- й розділ. Альтернативні теорії міжнародної торгівлі

2- Теорії внутрішньогалузевої міжнародної торгівлі.

3- Теорії попиту та реверсу в міжнародній торгівлі.

- й розділ. Тарифні методи регулювання міжнародної торгівлі

2- Вплив тарифів на економіку малої та великої країни.

3- Розрахунок оптимального тарифу.

4- Економічні ефекти прихованих методів торгової політики.

5- Економічні ефекти імпортних та експортних субсидій.

- й розділ. Транснаціональні корпорації

1. Процес капіталоутворення в ТНК.
- й розділ. Міжнародна міграція робочої сили
1. Економічні ефекти трудової міграції.
4. й розділ. Міжнародна передача технологій
1. Модель технічного прогресу Джона Хікса.
2. Теорія життєвого циклу продукту Р.Вернона.
5. й розділ. Міжнародна економічна інтеграція
1. Статичні та динамічні ефекти інтеграції.
2. Типи інтеграційних об'єднань.
6. й розділ. Міжнародна валютно-фінансова система
1. Генуезька конференція.
7. й розділ. Грошова теорія валютного курсу
- «
1. Формула попиту на гроші Баумола - Тобіна.
8. й розділ. Класифікація фінансових деривативів
9. й розділ. Моніторинг та регулювання міжнародної економіки
1. Базельські комітети з євровалют, банківського нагляду та системи платежів і розрахунків.
2. Лондонський та Паризький Клуби кредиторів.
3. Генеральна угода з торгівлі послугами.
4. Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД).
5. Конференція ООН з питань промислового розвитку (ЮНІЦО).
6. Фінансові вікна МВФ.



## КРОСВОРДИ З КУРСУ

### Кросворд 1

#### ПО ВЕРТИКАЛІ:

Визначення обсягу товарів, які підлягають експорту- імпорту.

Грошові та матеріальні засоби, які використовуються у виробництві з метою отримання прибутку.

Міжнародні заклади, де відбувається продаж рідкісних і дорогоцінних предметів.

Процес ввозу товару до країни.

Фізичні та юридичні особи, що здійснюють операції від імені та за рахунок своїх клієнтів, але не' підписують міжнародні господарчі контракти.

Фізичні та юридичні особи часткового права, які сприяють пошуку партнерів та підписанню міжнародних господарчих контрактів, але не беруть участі в їх виконанні.

Процес вивезення певного товару із країни.

Ввезення раніше вивезеного товару, що не зазнав переробки.

Торгові заклади, де здійснюється продаж одного товару великими партіями.

Фізичні та юридичні особи, які приймають товар на свій склад, реалізують його, а не реалізований повертають його власнику.

#### ПО ГОРИЗОНТАЛІ:

Державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом збільшення кількості обмежень в торгівлі.

Політика, спрямована на відкриття внутрішнього ринку для іноземних конкурентів шляхом зниження кількості обмежень в торгівлі.

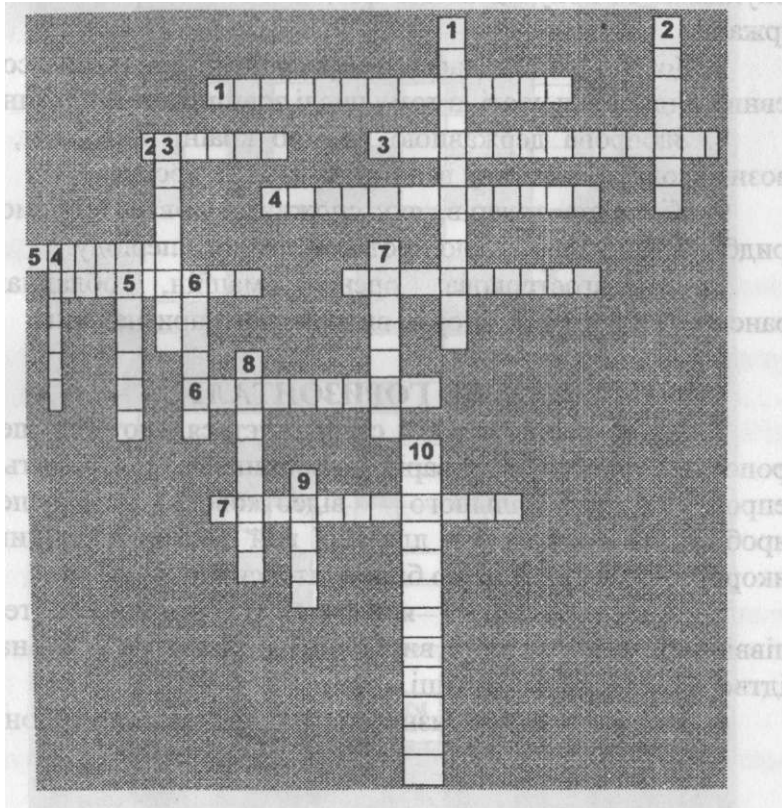
Письмовий дозвіл на експорт - імпорт товарів.

Назва виду міжнародних торгів, в яких мають право приймати участь всі бажаючі фізичні та юридичні особи.

Вивезення раніше ввезеного товару, що не зазнав переробки.

Фізичні та юридичні особи, які укладають міжнародні господарчі контракти від своєї особи, але за рахунок продавців та споживачів, які несуть комерційний ризику.

1. Сукупність нормативів, за допомогою яких держава та міжнародні валютно-фінансові організації регулюють ціни на послуги, виробництво, споживання та ін.



## Кросворд 2

### ПО ВЕРТИКАЛІ:

Використання транснаціональних компаній, локальних філій у глобальному масштабі з метою реалізації товарів та послуг.

Кількісна нетарифна міра обмеження експорту чи імпорту за визначеною кількістю, чи сумою.

Складна фінансова операція, при якій експортер передає наявні в нього короткострокові зобов'язання імпортера спеціалізованій компанії.

Зареєстрований посередник при укладанні угод між покупцями та продавцями товарів, цінних паперів, валют на біржах.

Дозвіл, який надається державними органами особам певних видів діяльності, в тому числі зовнішньоекономічної.

Заборона державною владою країни вивозити, або ввозити золото, іноземну валюту, товари та послуги.

Кількість товарів, яку споживачі товару спроможні придбати за певною ціною протягом певного періоду.

Довгострокова оренда машин, обладнання, транспортних засобів, споруд виробничого призначення.

#### ПО ГОРИЗОНТАЛІ:

Автор теорії, в якій стверджується, що збільшення пропозиції одного з товарів виробництва призводить до непропорційно більшого відсоткового збільшення виробництва в тій галузі, для якої цей фактор виробництва використовувався відносно більш інтенсивно.

Автор теорії, в якій стверджується, що теорія співвідношення факторів виробництва Хекшера - Оліна не підтверджується на практиці.

Частка товарів, призначена для продажу за кордоном.

Державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції, шляхом використання тарифних та нетарифних інструментів торговельної політики.

Економічне вчення та економічна політика епохи початкового накопичення капіталу.

Податок, яким обкладається купівля специфічного товару.

Діяльність з консультивання по широкому колу питань економічної діяльності підприємств, фірм, компаній.

Компанія, прямий інвестор - нерезидент, який володіє більше ніж 5-10 % капіталу даної компанії.

Економічна теорія, яка проголошує провідну роль грошової маси.

Капіталовкладення у виробництво з метою отримання прибутку.

Збут виробленої продукції.

Вузька сфера, область на ринку товарів і послуг.

Частка участі у виробництві, збуті, експорті, імпорті товару.

Цільова інформація про споживчі властивості товарів та послуг з метою їх популяризації та збуту.

Різниця між експортом і імпортом.

Здійснюване державою зниження обмінного курсу своєї грошової одиниці відносно іншої.

Організаційна форма публічного продажу майна.

Економіка, розвиток якої визначається виключно внутрішніми тенденціями.

Вивіз товарів, вироблених в країні, за її межі.

Кредитно-фінансова установа, яка здійснює фінансове посередництво.

Внутрішній елемент процесу виробництва, фаза суспільного відтворення.

Форма об'єднання підприємств, компаній для здійснення спільної діяльності.

Політичне і економічне панування невеликої групи родовитих і дуже багатих людей.

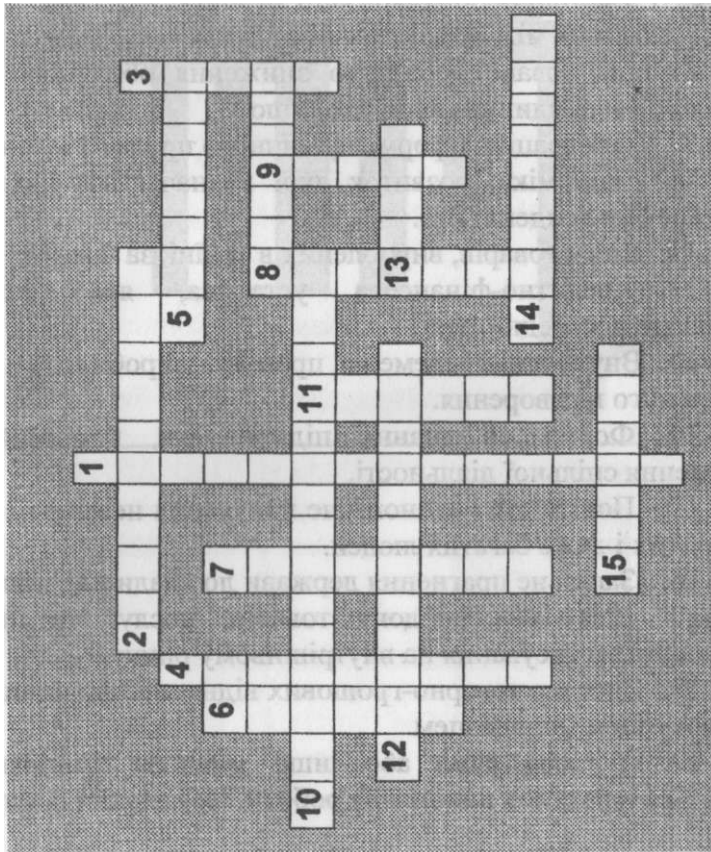


Загальне прагнення держави до влади над іншими.

Ввіз із-за кордону товарів, послуг та ін. для реалізації і застосування на внутрішньому ринку.

Система товарно-грошових відносин, що виникають між покупцем і продавцем.

Грошова сума або інша майнова цінність, щ видається в рахунок виконання роботи, чи надання послуг.



## ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Бураковський І. В. Теорія міжнародної торгівлі. - К.: Основи, 1996. – 241с.
2. Киреев А. П. Международная экономика (в 2-х частях).– М.: Международные отношения, 1999. – 488с.
3. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения. // Сост.: Л. Н. Красавина и др. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 608 с.
4. Миклашевская Н. А., Холопов А. В. Международная экономика: – М.: МГУ им. М. В. Ломоносова, Изд-во «Дело и Сервис», 1998. – 272 с.
5. Овчинников Г. Г. Международная экономика. – С-Пб. Полиус: 2000. – 342 с.
6. Рут Ф., Філіпеик О. А. Міжнародна торгівля та інвестиції. – К.: Основи. – 1998. – 743 с.
7. САЛЬВАТОРЕ ДОМЕНИК. Международная экономика. М. – Дело и Сервис, 1998. – 715 с.
8. КОЗИК В. В., ПАНКОВА Л. А. Міжнародні економічні відносини. К, Знання-Прес, 2000. – 277с.
9. ЛИНДЕРТ П. Экономика мирохозяйственных связей. – М.: Прогресс Универс, 1992. – 515 с.
10. ПОРТЕР МАЙКЛ. Международная конкуренция. Конкурентные преимущества стран. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.

### Адреси Інтернет

1. <http://www.econline.h1.ru/theorenintemational.htm>- каталог англomовних ресурсів з проблем міжнародної економіки.
2. [INTERNATIONAL BUSINESS AND ECONOMICS](#) - колекція посилань на відповідні ресурси Мережі.
2. [http://www.duke.edu/~charvey/Country\\_risk/couindex.htm](http://www.duke.edu/~charvey/Country_risk/couindex.htm)\_\_ПІ; економічні ризики.
3. [The WWW Virtual Library: International Affaire Resources](#)- каталог англomовних ресурсів з проблем міжнародної економіки.
4. <http://www.grai.com/> - економічні ризики.
5. [INTERNATIONAL ECONOMICS AND BUSINESS](#) - web-ресурси з міжнародної економіки та бізнесу.
6. [EDIRC: INTERNATIONAL ECONOMICS](#) - список організацій та дослідницьких центрів у сфері міжнародної економіки.
7. [COUNTRY COMMERCIAL GUIDES](#) - економічна і політична інформація про різні країни на сайті Державного Департаменту США.

8. COUNTRY STUDIES - серія книг, кожна з яких присвячена певній країні, з описом її історії, економіки, політичного життя і т. ін.
9. UNCTAD - секретаріат Конференції ООН по Торгівлі і Розвитку. На сайті знаходяться матеріали доповідей, що стосуються різних аспектів міжнародних економічних відносин.
10. G8 INFORMATION CENTER - сайт Університету Торонто, який надає інформацію про країни "великої вісімки".
11. INTERNATIONAL ECONOMICS STUDY CENTER - сайт створено для студентів, викладачів і державних чиновників, чия область інтересів є міжнародна економіка. Сайт містить навчальні матеріали по теорії міжнародної торгівлі, задачі, посилання на аналогічні ресурси.
12. INTERNATIONAL TRADE - посилання на ресурси з міжнародної торгівлі.
13. GLOBAL TRADE NEGOTIATIONS - сайт Гарвардського Університету, присвячений питанням міжнародної торгівлі.
14. CURRENCY INFORMATION - інформація про валюту багатьох країн і валютних курсів.
15. OECD TRADE - інформація про торгівлю, посилання на ресурси.
16. U. S. INTERNATIONAL TRADE COMMISSION - на сайті надається інформація про тарифи і торгову політику.
17. WORLD ECONOMY LECTURE NOTES - лекції за курсом "Світова економіка". Автор - Roger Sandilands.
18. INTERNATIONAL POLITICAL ECONOMY - навчальні матеріали по міжнародній економіці. Автор - Mark Rupert.
19. INTERNATIONAL TRADE - інтерактивний онлайн- курс по міжнародній торгівлі. Автор - Moonjoong Tcha.
20. BASICS OF TRADE THEORY - глава з курсу "Міжнародна економіка". Автор - Daniel Y. Lee.
21. TEACHING MATERIALS IN TRADE - у розділі "Trade" знаходяться навчальні матеріали з теорії міжнародної торгівлі. Автор - Colin Danby.
22. INSTITUTE FOR INTERNATIONAL ECONOMICS - інститут міжнародної економіки: огляд нових книг, доповіді фахівців, колекція наукових праць.
23. SICE - інформаційна система по міжнародній торгівлі: торговельні угоди, тарифи, торговельні союзи, інвестиції.
24. MONDAQ - сайт для тих, хто займається міжнародною торгівлею й інвестиціями. Тут представлено матеріали по законодавству і регулюванню, корпоративним фінансам, офшорному фінансуванню, аналізу ринків і т. ін.

25. EU BUSINESS - на цьому сайті Ви знайдете найрізноманітнішу інформацію з економіки Європейського Союзу.

26. INTERNATIONAL LOGISTICS - міжнародна логістика. Автор - Emilio Milian.

Статистичні дані <http://www.econline.hl.ru/statenonline.htm>

OFFSTATS - каталог web-сайтів, що надають доступ до економічної, соціальної та іншої статистики. В основному це статистичні установи, центральні банки, а також урядові агентства.

10. NBER - макроекономічні місячні, квартальні та річні тимчасові ряди, інші типи даних, таблиці, графіки.

11. STATISTICS.COM - посилання на статистичні ресурси.

12. DATA ON THE NET - колекція посилань на статистичні ресурси з можливістю пошуку.

13. BLZ/ED - інтерактивний сайт: можливість побудови діаграм і графіків на основі реальної статистичної інформації.

14. Penn World Tables - статистичні діаграми і графіки.

15. OECD Statistics - статистика від ОЕСР (багато даних доступні в PDF-форматі безкоштовно).

16. World Bank Data - статистичний розділ сайту Світового Банку: національна статистика країн і регіонів, індекси розвитку, таблиці.

17. INFONATION - статистика країн-членів ООН.

18. MAJOR ECONOMIC INDICATORS - посилання на сайти, що надають різні макроекономічні ряди.

19. Luxembourg Study - статистика доходів і зайнятості.

20. Social Indicators - індикатори соціального розвитку (включаючи доходи, економічну активність, зайнятість) від статистичного департаменту ООН.

Росія

21. Russian Economic Trends - макроекономічні ряди, можливість завантаження у форматі PDF.

22. SITE - статистика по Росії та країнах Східної Європи.

23. BISNIS - інформація про країни, що входять у СНД.

США

24. Fédéral Reserve Economie Data - економічні і фінансові дані, в тому числі ставки відсотку, обмінні курси, грошові агрегати, ВВП, ІСЦ, зайнятість і т. ін.

25. The White House Briefing Room - статистичні ряди і діаграми (випуск, ціни, зайнятість і ін.), посилання на агентства, що надають статистичну інформацію.

26. EconData - часові ряди, надані різними агентствами США. Дані включають рахунки національного доходу і виробництва (NIPA), статистику зайнятості, цінові індекси й ін.

27. EconData.Net - посилання на національні і регіональні статистичні ресурси США. Посилання організовано по темах і по провайдерах інформації.

28. Economie Information Systems - аналіз економічної ситуації і даних по економіці США й окремих штатів. Дані і діаграми можуть бути завантажені з сайту.

29. REIS - регіональна економічна інформація (США).

30. EconoMagic - макроекономічні тимчасові ряди, переважно для США.

31. ECONOMIC INDICATORS - економічні індикатори, по місяцях.

32. Pacific Exchange Rate Service - валютні курси (тимчасові ряди, історичні дані, огляди, прогнозування).

33. Analysis of Income Trends - статистика доходів (по штатах).

Канада

34. Canadian Industry Overviews - інформація про різні галузі економіки Канади.

Європа

35. European Commission - звіти про соціально- економічну ситуацію в регіонах Європейського Союзу.

36. Europages - Європейський бізнес, включаючи економічний аналіз і ринкові індикатори. EIROnline - європейська промислова обсерваторія.

Азія

37. Asian Historical Statistics Project - азіатська економічна статистика.

38. Asia in the World Economy - колекція посилань на азіатські економічні сайти.

39. <http://www.sesrtic.org/statistics/data/subjdef.shtml> - інформація по країнах-учасницях ісламської конференції країн Азії та Африки.

40. <http://www.worldbank.org>. Світовий Банк.

41. <http://www.asia.source.org>- Статистичні дані по країнах Азії.

42. <http://www.asia.source.org/profiles/ap-mp-04.cfm> - порівняльна характеристика країн Азії.

43. <http://www.adb.org>. Сайт Азіатського Банку Розвитку.

44. [www.cdri.org.kh](http://www.cdri.org.kh) Камбоджа.

45. <http://ce.cei.gov.cn/>- Економіка Китаю - дані по галузях економіки.

46. [un.org/Depts/unsd/](http://un.org/Depts/unsd/) - Статистичний відділ ООН.

Африка

47. MBENDI - соціально - економічна статистика африканських держав.

## ЕЛЕКТРОННЕ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

ЧОРНОУС ОКСАНА ІВАНІВНА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ  
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ  
З ДИСЦИПЛІНИ “МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ”  
ДЛЯ СТУДЕНТІВ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ  
6.030601 «МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙ»  
(ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ)

Підписано до друку 2014 р. Гарнітура Times New Roman.  
Умов. друк. арк. Зам. №

---

Державний вищий навчальний заклад  
«Донецький національний технічний університет»  
Автомобільно-дорожній інститут  
84646, м. Горлівка, вул. Кірова, 51  
E-mail: [drukknk@rambler.ru](mailto:drukknk@rambler.ru)

Редакційно-видавничий відділ

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 2982 від 21.09.2007 р.